

ბუნძოლი

ყოველთვიური ორგანო საქ. სოც.-დემ. : «LA LUTTE» — Revue mensuelle du
მუშ. პარტ. საზღვარგარეთელ ბუნძოხი : Parti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

ფასი 3 ფრ. | პარიზი, ოქტომბერი 1926. N° 16. Paris, Octobre 1926. [Prix 3 Fr.

1725
1926

მ ი მ დ ი ნ ა რ ე პ ო ლ ი ტ ი კ ა .

დასავლეთი ევროპის პოლიტიკური კვანძი თანდათან იხსნება. მისი მთავარი ბოძი, საფრანგეთ-გერმანიის დაპირდაპირება, სწრაფი ნაბიჯით ითხრება და საერთო ატმოსფერა იწმინდება. გერმანიის ლიგაში შესვლა, მის მიერ საარბიტრაჟო პირობების თავისთავზე აღება და ამ ნიადაგზე საფრანგეთთან და პოლონეთთან პოლიტიკურათ დაახლოვება უეჭველი გამარჯვებაა გერმანიის რესპუბლიკანელების, და ამათ შორის პირველ ყოვლისა სოც.-დემოკრატების, როგორც ამ პოლიტიკის თავდადებულ-მატარებელთა. საგარეო პოლიტიკა შინაური პოლიტიკის გაგრძელებაა, მისი ანარეკლია და ერთმანეთს ფართე მასშტაბით ვერ დაშორდება. სანამ გერმანიაში ნაციონალისტები და კომუნისტები ძალას წარმოადგენდენ, მანამდე პოლიტიკური კვანძების მშვიდობიანათ დახსნაზე ფიქრიც კი არ შეიძლებოდა. ეს პარტიები მხოლოდ ომიდან და შუღლიდან გამოქვლიან თავის კაპიტალის გადიდებას და საერთო არევდარევისაგან ხელის მოთბობას. ეს მიმდინარეობა დღეს საბოლოოთ გაკოტრებულიათ უნდა ჩაითვალოს, გერმანიის ხალხი მას ზურგს უბრუნებს და მით მოსკოვის ლაშქარს ამარტოვებს.

ევროპა პოლიტიკურათ მთლიანდება. ამას ერთვის მისი ეკონომიური მთლიანობა. ამ გზანზე პირველი ნაბიჯი გადაიდგა გერმანია-საფრანგეთ-ბელგიის ფოლადის ტრესტის დაარსებით და გერმანელ-ინგლისელ მრეწველთა დაახლოვებით. ახლა ლაპარაკია ფინანსიურ ერთობაზე და ერთი ცენტრალური ორგანიზაციის შექმნაზეც. ევროპის ეკონომიურ გამრთელებას იწვევს როგორც შინაგანი ნივთიერი მიზნებები, ისე ამერიკის სასტიკი კონკურენცია და მისი ლტოლვილება მსოფლიო გეგემონიისადმი. ევროპა იძულებულია თავი დაიხსნას ამ ახალი ბატონის კლანუებისაგან, მოიპოვოს თავისი საკუთარი თანხები, თავისი დამოუკიდებელი ეკონომიური მოძრაობა. და რადგანაც თვითუელ სახელმწიფოს ცალცალკე ეს აღარ შეუძლია, მათი საკუთარი ძალდენე ამერიკისას ვერ გაუთანასწორდება, ამიტომ ისინი ერთდებიან და საერთო ძალდონით ფეხზე დგებიან. ამ მიმდინარეობას ამერიკული ფინანსისტებიც ეხმარებიან, რადგან კარგათ იციან კაპიტალის ინტერნაციონალური ბუნება. პანევროპის საკითხი პრაქტიკული პოლიტიკის დღისწესრიგში დაისვა და მას აშკარათ ემსახურებიან მრავალი პასუხისმგებელი ჯგუფები და პირები. რაც წინეთ მოცლილ ხალხის ფანტაზიათ მიჩნდათ, უკში უკუის უკში ნაყოფი ევონათ, დღეს სახელმწიფო მოღვაწეობის ღერძათ ხდება და რეალურ პოლიტიკათ ცხადდება. ძველი ევროპა, ევროპა შუღლის და განხეთქილების, ევროპა ბისმარკის, გორჩაკოვის, დელოკასეს და მათი მიმყოლ-მომყოლის, დღეს კვდება და მის ალავს იუერს ახალი ევროპა, შეთანხმებაზე და მორიგებაზე აგებული. ეს მიმდინარეობა გაიმარჯვებს იმდენათ, რამდენათ მისი მატარებელი კლასები გაიმარჯვებენ და თავის პოლიტიკას სახელმწიფოს ქვა-კუთხედათ გადააქცევენ. ეს კლასებია—პროლეტარიატი და მის ზურგს იქით მდგომი რადიკალურ-ბურჟუაზიული წრები—ინტელიგენცია, მოსამსახურენი, გლეხები, წვრილი ვაჭრები და მრეწველები,

ერთი სიტყვით მთელი დემოკრატია. ამ დიდი ლაშქარის მთავარი სიმაგრეა მუშახალხი. მისი პარტიები, მისი ორგანიზაციები, მისი სინდიკატები, კოოპერაციები, მუნიციპალიტეტები, ორგანოები. მთელი არსენალი ბრძოლის და თავის დადების. მხოლოდ ამ ბანაკშია ნათული პრეგრამა, პირდაპირი მოქმედება, სწორი ხაზი, რომლის აქეთ-იქით თავს იყრის ცოტათ თუ ბევრათ შეკავშირებული, ზანტი პოლიტიკის მიმდევარი ჯგუფები. ამ კლასების დღეს ამოძრავება და სათავეში მოქცევა ნიშანია ბატონობა ჩვეული ბურჟუაზიის დეზორგანიზაციის, მისი პოლიტიკური და მორალური პრესტიჟის დაცემის. მას არ აქვს საკუთარი პოლიტიკა. ის იძულებულია განახორციელოს დემოკრატის პოლიტიკა. ამის დიდი მავალითაა საფრანგეთი. პუანკარეს კაბინეტი გახდა შეთანხმების და მორიგების კაბინეტათ ნაცვლათ მისი ცნობიერი რურის პოლიტიკისა. ინგლისის კონსერვატიული სამინისტროც ამ გემის მესაქუა და თავგამოდებით მიცურავს მშვიდობიანობის ბოლოზისაკენ. საზოგადოთ გარეშე და წინააღმდეგ დემოკრატისა დღეს მართვა არ შეიძლება ევროპიული მასშტაბით. დიქტატორები, მუსოლინი, პრიმო დერივერა, ბოლშევიკები, იხარშებიან თავიანთ წევნში. არავითარ საერთო ევროპიულ რთლს არ თამაშობენ. მათი დოქტრინა, მათი მოქმედება ვიწრო ნაციონალური მოვლენაა და ამიტომ ვერ ხდებიან საერთაშორისო მიმზიდველ ძალათ. მათი მოწოდებაა ხელი შეუშალონ მსოფლიო დემოკრატის მოძრაობას, მის ბორბალში ჯოხები უყარონ და ამას «პოლიტიკა» უწოდონ. ესენი გადმოვარდნენ თანამედროვე კაცობრიობის შარა გზიდან და თბრილებში ჩაცვივდნენ. მათ თანამგზავრობაზე ბოლდვინმაკი უარი თქვა, მუსოლინი ინგლისისათვის წარმოუდგენელია.

ამნიანათ, მიმდინარე პოლიტიკის მთავარი ძარღვი ფეთქს დემოკრატის გაძლიერებაში, მისი საგარეო მოძღვრების სახელმწიფო პოლიტიკათ გამოცხადებაში. ეს მოძრაობა ახალ ფეხადგმულია, მისი მტერი მრავალია და ამიტომ არავითარი გარანტია არ არის ის არ შეჩერდეს, უკან არ დაექანოს ანდა ანტიდემოკრატიული მიზნისაკენ არ მიიშართოს. ამ პროცესში მოსალოდნელია ბურჟუაზიის გაძლიერება, მისი შერყეული პრესტიჟის აღდგენა და ამ კლასის ვიწრო ნაციონალურ-ევროსტური პოლიტიკის წინ წამოყენება. ამ შემთხვევაში საერთაშორისო დაახლოვების ალაგას ისევ ძველი განკერძოების და მოაირდაპირე კავშირების პოლიტიკა ჩადგება. მეორე მხრით, მას ებრძვიან და უთვალთვალევენ დიქტატურის მოტრფიალენი, რომი, მოსკოვი და მათი აგენტები. ამათთვის ადგილი აღარ არის ამ ახალ მიმდინარეობაში. ეს მათთვის არ არის მისაღები არც თეორიულათ, არც პრაქტიკულათ. რასაკვირველია, მოსკოვი ამ ბრძოლაში უქლურია, ის ევროპის გამთელებას ოდნავათაც ვერ შეარყევს, მარა რომი საკმაოთ ძლიერია, რომ რაიმე მოულოდნელი ამბავი გამოატყვირნოს და მთელი რიგი სახელმწიფოთა თვდაყვირა დაატრიალოს. მუსოლინი მშვიდობიანობის მუდმივი საფრთხეა. ამით აიხსნება მოსკოვ-რომს შორის კეთილი განწყობილების დამყარება. გულს გული იცნობსო, ნათქვამია.

ასეა თუ ისე, ევროპის დასავლეთში ჯერ-ჯერობით გამაერთიანებელი ელემენტები ქარბობენ დამარღვეველს და ქმნიან ახალ საერთაშორისო დამოკიდებულებას დემოკრატის ნიადაგზე. სამაგიეროთ ევროპის აღმოსავლეთში, რომლის ცენტრი რუსეთია, მხოლოდ დამარღვეველი ელემენტები ბატონობენ და ძველი, დამყაყებული მოძღვრება—გათიშე და იბატონე—პოლიტიკის სიბრძნეთ არის გამოცხადებული. გზა გარჩაკვის, გირსის და საზონოვის გახდა ჩიჩერინის მანათობელ ვარსკვლავათ და მათ შკოლაში აღზრდილი მოხელენი მის მთავარ მრჩეველებათ. განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ პირველთ «ძალაც შესწევდათ ქადილისა», ხოლო უკანასკნელი ერთთ-ერთი ქადილის ამარაა და ახდენს კომიკურ შთაბეჭდილებას. ეს ვეპატონები ჯერ მოგვევლინენ ევროპის დამარღვევლებათ, ხოლო ახლა კი გადაიქცენ ევროპის მახვევრებათ, ბანკების და ფინანსისტების დერფენების მტკეპნელებათ. საფრანგეთში დიდის ზემოთ დაწყებული მოლაპარაკება ფულების შესახებ ვერ დამთავრდა მოსკოვის სასარგებლოთ და არც შეიძლება სხვანაირათ. ყველამ იცის, რომ დღეს ევროპის არც ერთი სახელმწიფო, გარდა ინგლისისა, თავისუფალი არ არის ფინანსიურ ასპარეზზე, ყოველ-

გან ინგლის-ამერიკის ხელები ტრიალებს და ამით დაუხმარებლათ ვერავითარი ფართო ფინანსური ოპერაცია ვერ გატარდება. ამ ბატონებთან კი მოსკოვი ქრონიკულ კონფლიქტშია და ყველა მისი ცდა მათ დასაახლოვებლათ უშედეგოთ რჩება. შეერთებული შტატები მას არ სცნობენ იურიდიულათაც და საეჭვოა რუსეთის ახალი ცდა ამ კედელის გასარღვევათ დაგვირგვინდეს. ამ საკითხში იქ არ არის განსხვავება ორ გაბატონებულ პარტიათა—დემოკრატებს და რესპუბლიკანელთა—შორის. თვით მუშათა უდიდესი ორგანიზაცია მათ ემხრობა და ბოლშევიკების ახალ დიპლომატიურ ნაბიჯს ამ დღეებში უპასუხა რეზოლიუციით, სადაც ნათქვამია, რომ საბჭოთა წყობილება ანტიიმპერალიზური და ანტისოციალური წყობილებააო. ეს განაჩენი ლახვარია მოსკოვის საგარეო უკანწყვეტისათვის ამერიკაში. რაც შეეხება ინგლისს—აქ ხიდის გადებას ხელახლა ცდილობს მეორეთ ელჩათ დანიშნული კრასინი. ინგლის-რუსეთის ანტაგონიზმი ისტორიული დავაა, რაიცა ბოლშევიკების საქმიანობამ გააძწვავა. ინგლისი აწარმოებს არა ევროპის, არამედ მსოფლიო პოლიტიკას, მისი მუშაობის ცენტრი ევროპის გარეთ არის, აზია მისი მთავარი სარბიელია. აქ კი ის მუდამ ხვდებოდა და დღეს ხვდება რუსეთს, რომელიც თავის მხრივ აქ აფეთქებებს ხელებს. ბოლშევიკები განაგრძობენ მეფეთა აზიულ პოლიტიკას და ინგლისს ეპირდაპირებიან. ლოიდ ჯორჯის მიმდინარეობა—მოსკოვთან მორიგებით აზიაში გამაგრება საესებით დამარცხებულია და არც ერთი ქვეყანაში მყოფი პოლიტიკოსი დღეს ამას აღარ იზიარებს. ჩინეთის ამბავი ნათლათ მოწმობს ამ ორ სახელმწიფოთა ინტერესების შეუთავსებლობას და ამას არც ერთი ბანაკი არ მალავს. მოსკოვის რევიციონები ყოველ დღე გაყვრილიან ინგლისის დარღვევის საჭიროებაზე და მათი ცდა უმთავრესათ ამ მხრით არის მიმართული. ინგლისის მალარჯელთა დახმარება მხოლოდ ამ მოსახრებით არის გამაწყვეტილი; რუსის მილიონები მიდის ინგლისის შიგნიდან დასუსტებაზე. კონსერვატორთა უკანასკნელ პარტიულ ყრილობამ ამას უპასუხა სასტიკი რეზოლიუციებით, რომლითაც ითხოვენ მოსკოვთან კავშირის გაწყვეტას, მისი წარმომადგენლების და მოსამსახურების ინგლისიდან განდევნას და სხ. პარტიამ მისცა მის მთავრობას გარკვეული დირექტივები მოსკოვის წინააღმდეგ. გერმანიის ლიგაში შემოსვლით ინგლისი განთავისუფლდა ევროპის საქმეებიდან და მთელი თავისი მუშაობა გადააქვს აზიაში. მისი შეთანხმება იაპონიასთან და ამერიკასთან საბოლოოთ გადაწყვეტს როგორც ჩინეთის, ისე რუსეთის საკითხს შორეულ აღმოსავლეთში. ბოლშევიკების საგარეო პოლიტიკა დღეს ჩინეთში მომწყვდელია. ჩინეთის საქმეთა მოგვარებით მას საბოლოოთ ესწოება ყველა კარები და უნდა გაიზიაროს მათი საშინაო პოლიტიკის ბედი—გაკორტრება და დარღვევა. მართალია არსებობს ერთი კარი—ერთა ლიგაში შემოსვლა, მარა ასეთი კარები საშინაო პოლიტიკისათვისაც არსებობს—დემოკრატიაში შესვლა. ეს უკვე აღარ არის საბჭოთა პოლიტიკა, ეს მისი დამსხვრევა და დაღუპვაა. ეს ფონი მათ ახრახობს და ამ მხრით მიმართვა გამორიცხებულია.

ასეთ ჩინში მიმწყვდელი საბჭოთა მთავრობა იწყებს წვრილალ პოლიტიკურ დივერსიას. ის ცდილობს დასდევს ბალტიის სახელმწიფოებთან ხელშეკრულებანი ერთიმეორეს თავს არ დაეცხნათო. რაწირათ შეუძლია პატარა ესტონიას მაგ. თავს დაეცხნას დიდ რუსეთს? ეს ხომ დიდი საბრძოლვეა და თუ ამის ნაცვლათ მოსკოვი პირობას დებს არც მე დაგვსნებო, უნდა ვიფიქროთ ორში ერთი: ან თავის პირობას უბრალო «ნაგლეჯ ქალაქათ» თვლის, რაც მას სრულიად არ ავალეებს, ან და თავის დაბრძოლებულ ქვეშევრდომთ თვალს უხვევს და მით შინაგან პოზიციათ ამაგრებს. უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს ორივე მომენტი თამაშობს თავის როლს. ალბათ ამიტომ, რომ ბალტიის მთავრობანი, გარდა ლიტვისა, კიდევ ყოყმანობენ, არავითარ ნამდვილ გერმანიას მოსკოვის ცარიელ დაპირებებში არ ხედავენ და თავის მოტყუილებას ერიდებიან. ლიტვა კი პოლონეთის საწინააღმდეგო მეგობარს რუსეთში ეძებს და ვერ ხედავს, რომ ეს «მეგობარი» დათვურ სამსახურს უმსაღდებს. თუ პოლონეთს ედავება ერთ ქალაქს, სამაგიეროთ რუსეთთან სადაოთ მთელი ლიტვა დაურჩება. სამწუხაროთ, ერთი ხალხი მეორისაგან ქვეს ვერ სწავლობს, თვარა საქართველოს ბედი ლიტვასაც რამეს

ეტყოდა. ბოლშევიკებმა ვილნო «დაუბრუნა» ლიტვას, ამით მას ამხედრებს პოლონეთის წინააღმდეგ, რომ შემდეგ ორივეს ერთნაირათ ბოლო მოუღოს. გაყვევი და იბატონეს პოლიტიკას «სოციალისტური» მოსკოვი ვერ შორდება. მარა ამავე დროს არც პოლონეთის სძინავს და მოსკოვის ამ უკანასკნელ გამოსვლას პილსუდსკის სამინისტროთი უპასუხა. პილსუდსკის მთავრობა აღიარებულია მთავარ გარანტიათ კრემლის აგრესიული ნაბიჯების მოსატებათ.

მოსკოვი ერთი ხელით პოლონეთს ედავება ვილნოზე, ხოლო მეორე ხელით რუმინიას ბესარაბიაზე. კრუშევანის და პურიშკევიჩის ბესარაბიული პატრიოტიზმი ბოლშევიკების პატრიოტიზმით გადაიქცა და ამ სხვის ქვეყანას ორივე ხელით აფრინდებიან. ბესარაბია რუმინიას მოსწყვიტა ოსმალზე გამარჯვებულ ალექსანდრე მეორემ 1879 წ. ინგლისმა პროტესტი განაცხადა, მარა შეუთრგდა, როგორც კონპენსაციას ოსმალეთის მთლიანობის შესარჩენათ. ბერლინის კონგრესზე ეს დიპლომატიური ვაჭრობა დადასტურდა წინააღმდეგ რუმინიის მუდმივი პროტესტისა. და აი ახლა მოსკოვი მისტირის ამ წართმეულის წართმევას და მის დაბრუნებას თავისი საგარეო პოლიტიკის ლერძათ აცხადებს! ამ მიზნით ის მუსოლინის მეგობრობას ებლაუჭება და იტალიის მიერ უარის თქმას ბესარაბიის რუმინიის მიერ შეერთების ცნობაზე კრემლის ხალხი აღტაცებაში მოყავს. მარა აქ ფაშისმის უსტაბაში გაცილებით უფრო რთულ დიპლომატიურ თამაშს ეწევა, ვინემ ეს ბესარაბიის მაძიებელთ გონიათ. საქმე იმაშია, რომ ატაცებული ფაშისტები საგარეო ავანტიურას გულმოდგინეთ დაეძებენ და ოსმალეთისაკენ იხედებიან. აქ კი მათ ეჭირვებათ რუსეთის ნეიტრალიტეტი, რომ რამე საკბილო იშოვონ. რომი ეარშიყება მოსკოვს ოსმალეთისათვის, მოსკოვი რომს ბესარაბიისათვის! ორივეს ერთნაირათ უჭირავთ თვალი სხვის საკუთრებაზე.

ამნაირათ, საგარეო პოლიტიკის ორი ცენტრი—დასავლეთი და აღმოსავლეთი—დიდათ განსხვავდებიან ერთიმეორისაგან. ერთი მტკიცდება როგორც მთლიანი შეკავშირებული ერთეული, მის შიგნით სუსტდება განხეთქილებანი და ძლიერდება ერთობა. მეორეში კი უხვათ დაგროვილა მრავალი ასაფეთქებელი მასალა, ბატონობის ერთიმეორის დაპირდაპირება და ქიშპობა. ძლიერდება ინტერესთა მოურჩევლობა. რუსეთი აშკარათ ემუქრება მის ახლო თუ შორეულ მეზობლებს, აწარმოებს აგრესიულ პოლიტიკას, ხარჯავს აუარებელ ფულს ანის ინგლისის წინააღმდეგ ასამოძრაველათ, ექანდის პოლონეთ-რუმინიას—ერთი სიტყვით დადის ომის ვულკანზე, ეყრდნობა ქვესკნელის შავ ძალებს. ასეთ პირობაში აფეთქება აქ ყოველთვის მოსალოდნელია. და თუ ეს მოხდა, მოსკოვი უცებ გამოვა პაციფიზმის როლში, დააფრქვევს ნიანგის ცრემლებს, რომ მას თავს დაეცენ. «სოციალისტურ» აღშენებლობას არ ანებებენ და მიმართავს დასავლეთის სოციალისტებს დახმარებისათვის. თუ ამდენხანს ეს ოინი მართლა სჭრიდა, მისი ერთათ-ერთი სერიოზული დამხმარე მეორე ინტერნაციონალი იყო, თუ ბელგიის სოციალისტური პარტიაკი ჩაერია პოლონეთ-რუსეთის ომში და პოლონეთისაკენ საომარი მასალები არ გაუშვა, დღეს, როცა ბოლშევიკების საქმიანობა საკმაოთ გამომწეურდა და მათი «სოციალისტობა» ქვეყანამ გაიცნო, მოსკოვის ძველი სიმღერა ფართე აუდიტორიას ველარ იშოვის. ბაუერები ალბათ აყვირდებიან, მარა პროლეტარიატი შეცდომაში აღარ შევა, ის წითელი იმპერიალიზმის ქომავათ აღარ დადგება.

ს ა ბ ჯ ლ თ ა კ ა ვ ს ი ო ბ ი და ს ა გ რ თ ა მ ო რ ბ ი ს ლ დ გ მ ო ჯ რ ა ტ ი ა .

ლენინის მიერ აგებული ციხე-სიმაგრე ინგრევა: ის შიგნიდან ტყდება. ერთგული მოწაფეები მას სამარეს უთხრიან და ქვაფუნდს აყრიან.

და ეს ნდება იმ დროს, როცა საბჭოთა ძალაუფლებამ მიანგრ-მოანგრია დემოკრატიული და სოციალისტური პარტიები, მათი ცნობილი წევრები და საუკეთესო მებრძოლნი გაქლიტა და «პროლეტარიატის დიქტატურის» სახით მთელი ხალხი ჩეკას დაუმორჩილა. სწორეთ მაშინ, როცა ბოლშევიზმმა აშკარა სამოქმედო ასპარეზი-

დან მეტოქენი ჩამოიშორა და «დადებით» მუშაობას შეუდგა, ნათლად გამოჩნდა ლენინის ხუხულა სინამდვილეს სრულიად არ ეგუება. და აი ლენინის მოციქულებიც ერთმანეთს ეყვეოდნენ. სტალინი ერთი მხრიდან, ხოლო ზინოვიევი-კამენევი-ტროცკი მეორე მხრიდან ძველ კომუნისტურ პარტიას წესს უგებენ და მით დიქტატურას და მასზე აგებულ საბჭოთა კავშირს უფსკრულში მიაქანებენ.

კრიზისი უკვე დაიწყო.

ჩვენი ვალია ბოლშევიზმის აუცილებელ და მოახლოებულ დაცემის შედეგები გავითვალისწინოთ და ჩვენი მიზნის მიხედვით ვაჯავადვილოთ.

რუსულ კომუნისტების უადრესი დანაშაულია მშრომელი ხალხის წინაშე არა მხოლოდ ის, რომ მეფის იმპერიის ფაეგლებში მან აღადგინა აღმოსავლეთის დესპოტია ჯერ არსათ ნახული ტერორით. არა ნაკლებ მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ მან მთელ მსოფლიოში ძმა ძმის წინააღმდეგ დარაზმა, მუშათა მოძრაობა გათიშა და მით საერთაშორისო დემოკრატია დააუქმურა. ბოლშევიზმი ცვდება. ის თან გაიყოლებს კომინტერნსა და პროფინტერნს, რომელიც ფაქტურათ რუსეთის გარეშე საქმეთა კომისიის აგენტურაა და იმპერიალიზმის საქმეს ემსახურება. საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის გაჯანსაღება ბოლშევიზმის სრულ ლიკვიდაციას მოითხოვს. დღეს მუშათა მოძრაობის მეთაურთათვის დღესავით ნათელია, რომ უნდა დაინგრეს მოსკოვში აგებული დიქტატურა, რომ საერთაშორისო დემოკრატიათ თავისი ნაცადი გზა თავის ძალთა გაერთიანებისა კვლავინდებურათ მონახოს და ჩვეულებრივ კალაპოტში მოექცეს.

დემოკრატია ზავით სულდგმულობს. ამიტომაც არის როგორც მუშათა ინტერნაციონალი, ისე ხალხთა ლიგა, რომლის ძალა-გავლენა საქმათ გაიზარდა გერმანიის მიღებით, საყოველთაო მშვიდობიანობის უზრუნველყოფას ლამობენ. ამ გზას გადაჭრით უარყოფს ბოლშევიზმი. ის სულდგმულობს საერთაშორისო წყლის ამღვრევით და მეზობელ ქვეყნებში არევ-დარევის გაბატონებით. რუსული ბოლშევიზმი შიგნით და გარეთ ხორცშესხმული ანარქიაა. ის ხელებს აფათურებს ევროპისა და აზიის საქმეებში, ხარჯავს აუარებელ ფულს თავის აგენტების დასარაზმავათ და არეულობის გასაღვივებლათ, ხოლო ეს აძლიერებს რეაქციას და ასუსტებს დემოკრატიათ. მუსოლინები ბოლშევიკური ანარქიით იკვებებიან.

დააკვირდით საბჭოთა კავშირის სავარეო მოღვაწეობას და თქვენთვის თავიდანვე აშკარა იქნება, რომ მოსკოვის მთავრობა მეფის სავარეო პოლიტიკას დახელოვნებით განაგრძობს. სწორეთ ამიტომაც ასე ხშირათ იწონებენ მას რუსის ლიბერალური და დემოკრატიული წრეები. «კომუნისმი» ის ნილაბია, რომლის ქვეშაც სწარმოებს რუსეთის მიერ სხვა ერების დაპყრობა და საბჭოთა კავშირში ძალით შერყვა. განა ასე არ მოხდა შესხვა საქართველოში და დემოკრატიულ რესპუბლიკის ოკუპაცია? განა «კომუნისტურ» ფრანგოლოგიით არ შეიერთეს ხივა და ბუხარა ან და უკანასკნელ დროს გარეშე მონგოლეთი? განა იგივე ხრიკი არ სცადეს ავღანისტან-სპარსეთისა და ჩინეთის მიმართ?

ასეთი პოლიტიკა შემთხვევითი როდია. ავსტრიის იმპერია მუდამ ემუქრებოდა ბალკანეთის ერებს და მისი ჩაყლაპვით ლამობდა გაეადვილებია შიგნით არა გერმანელთა დამორჩილება. ძველ ავსტრიის მსგავსათ საბჭოთა სახელმწიფო არა ეროვნული, არამედ ეროვნებათა სახელმწიფოა და ამიტომაც იძულებულია აწარმოვოს აგრესიული პოლიტიკა, რომ ამ გზით გაიადვილოს დამორჩილება საქართველოსა და კავკასიის სხვა რესპუბლიკების, უკრაინისა, თურქესტანისა და სხვ. ეს გარემოება უდიდეს საფრთხეს უმზადებს მსოფლიო მშვიდობიანობას და მილიტარიზმის წისქვილს აბრუნებს. საბჭოთა კავშირი ამქამთ ყველაზე უფრო გარკვეული და აშკარა იმპერიალიზტი ერთ სახელმწიფოა. მას ამ მხრივ ტოლი არა ყავს და თვით მუსოლინის იტალიაც კი ვერ შეედრება. ამიტომაც არის ბრძოლა საყოველთაო ზავის უზრუნველსაყოფათ მოითხოვს საერთაშორისო დემოკრატიათ ამომრავებას რუსეთის იმპერიალიზმის ამოსაგდებათ.

ამას უფრო და უფრო გრძობენ ევროპა-ამერიკის დემოკრატიული წრეები. სხვათა შორის ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ უკანასკნელ წელს საბჭოთა კავშირის სავარეო გარიყვა დასრულდა. და აი ბოლშევიკთა ბანაკი, რომელიც დღემდის სულდგმულობდა სხვა ქვეყნების არევ-დარევით, თვით ირღვევა და სამარისკენ მიეშუ-

რება. ის იმდენათ გაიხრწნა, რომ მის საფლავზე ცრემლს არავენ დაღვრის, არც ნაწარმი და არც გარეშე, გარდა ჩეკისტებისა და სტალინის ძმა-ბიჭებისა.

ლენინის ეკონომიურ-სოციალური ექსპერიმენტი გაკოტრდა და ნაცვლათ სოციალიზმისა საბჭოთა კავშირში პირველდაწყებითი მტაცებლური კაპიტალიზმი გაბატონდა და მოწინააღმდეგე კლასთა შორის სასტიკი, თუმცა ჯერ ჩუმი ბრძოლა გაჩაღდა. სწორეთ ეს გარემოება არღვევს «მონოლიტურ» პარტიას, მის რიგებში ძმას ძმის წინააღმდეგ ამხედრებს და ამ გზით დესპოტიის დაცემას აჩქარებს.

ეს რასაკვირველია მოხდება რევოლუციის გზით: თვით რუსის ხალხის და დამორჩილებულ ერთა ამოძრავებით. რაც დრო გადის, სტალინი ან მისი მოწინააღმდეგე ბანაკი, ან ორივე ერთად, იძულებული გახდებიან ბრძოლაში ძალაუვნებრათ ხალხი ჩააბან და მით თვითვე შეუწყონ ხელი დიქტატურის ხის მოჭრას. სხვათაგან არც შეიძლება. საბჭოთა დესპოტიის ევოლიუცია, რასაც სტალინი ეტრფის და რასაც მილიუკოევი შეხარია, უტოპიაა. დესპოტიის მშვიდობიანი გარდაქმნა ისტორიას არ ახსოვს. მისი ლიკვიდაცია ძალდატანებითვე მოხდება, ხოლო ეს გარემოება საბჭოთა კავშირის დანგრევის უქადის.

შეირყევა თუ არა ბოლშევიკური დიქტატურა მოსკოვში, დამორჩილებული ერები დაირაზმებიან დამოუკიდებლობის გამოსაცხადებლათ ან აღსადგენათ და დემოკრატიულ რესპუბლიკათა გასამტკიცებლათ. ეს თვით რუსეთის დემოკრატიის ინტერესია. მისი არაჩვეულებრივი სისუსტე სხვათა შორის აიხსნება იმ გარემოებით, რომ მმართველი წრეები იმპერიალისტურ პოლიტიკას აწარმოებდნენ და ნაცვლათ შინაგან რევოლუციისა ხალხის ყურადღებას მუზობელ ქვეყნების დაპყრობისაკენ აპყრობდნენ.

საბჭოთა კავშირი მსგავსათ მეფის რუსეთისა უაღრესათ იმპერიალისტური სახელმწიფოა. მსოფლიოს მშვიდობიანობა პირველ ყოვლისა რუსეთის განიარაღებას და თავის ბუნებრივ, ეთნოგრაფიულ კალაპოტში ჩაგდებას მოითხოვს. ასეთია ინტერესი საერთაშორისო დემოკრატიის.

მეფის ტანტის დამნობით დაცა ისტორიული ძალა-უფლება, რომელიც ერებს «ნებითა ღეთისათა» იმორჩილებდა. დემოკრატიის ხანაში ქვეყნის გამეფ ხალხია, თავისი ბედის გამყედი სუვერენული ერთა. დემოკრატია შიგნით მოასწავებს დემოკრატიულ პრინციპების გაბატონებას საგარეო ურთიერთობაშიც, ხოლო ეს ნიშნავს ყველა ერისათვის საყოველთაო და საიდუმლო არჩევნებით თვითგამორკვევის უფლების უზრუნველყოფას. ასეთია მუშათა ინტერნაციონალის პრინციპი. სწორეთ ეს გამაოსტქვა საერთაშორისო სოციალისტურმა კონგრესმა მარსელში.

ამ გზას რუსეთის მიერ დამორჩილებული ერები მსოფლიო ომის მიწურულში დაადგენ. დღეს ეს პროცესი, ბრძოლა ერთა დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლათ, უფრო გამძაავრდა და ჩქარი ნაბიჯით წარმოებს. ამ გზით საბჭოთა კავშირის დარღვევა შემადგენელ ნაწილებათ შხადდება. სხვათა შორის ამათ ნათლათ მოწმობს ბრძოლა უკრაინის დამოუკიდებლობისათვის, რამაც თვით კომუნისტთა წრეებიც აიყოლია. დღეს ამ ფაქტს თვით სტალინის გვარდია ვერ მალავს. ჩვენ არას ვლაპარაკობთ საქართველოსა და საერთოთ კავკასიაზე, აგრეთვე თურქესტანის შესახებ. სადაც ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის მძაავრდება და ბასმაჩების მეთაურობით მკაცრ ხასიათსღებულობს.

ბოლშევიკურ დიქტატურის შერყევა უეჭველია რუსეთის იმპერიალიზმის მიერ დამორჩილებულ ერთა ამოძრავების დასაბამი გახდება. საქართველოს დემოკრატია მას შესაფერათ გამოიყენებს, რათა აღადგინოს მთელი ხალხის მიერ საყოველთაო, ფარული, პირდაპირი და პროპორციული წესით არჩეულ დამფუძნებელ კრების მიერ მიღებული კონსტიტუცია.

დიქტატურა შეიმუხრება, რათა დემოკრატიის ბატონობა დაწესდეს.

რუსეთის იმპერიალიზმი აილაგდება, რათა თვითგამორკვეულ ერის უფლება საბოლოოთ გამტკიცდეს.

მთელი საერთაშორისო დემოკრატიის თანაგრძნობა ქართველ ერის მხარეზე იქნება. ეს დღე ახლოა.

ნ. რაიმიკილი.

გ ა გ ვ რ ი თ.

ზინოვიევის კომპანია ჩაბარდა პატრონს. ვინც ამ ვაჟბატონებს იცნობს, მისთვის აქ არაფერია მოულოდნელი. ამათი ვაჟბატონა არავის გაუგონია და არც არავის უნახავს. გრძელი ენა და მაგარი მუხლი—აი მთელი მათი ავლადიდება. ისიც კმარა მათგან, რომ ეს ერთი ხანია გადაჩვეულებული იყვნენ, დამდგარ ჭაობში კენჭებს ისროდნენ, გველ-ბაყაყებს ამინებდნენ და ასე ბოლშევიკურ სასაფლაოს ახმაურებდნენ. უმეკველია მეტათ ცუდათ უნდა ქონდეთ საქმე საბჭოებს, რომ ეს მხდალნიც ასე გაგულვანდნენ და კრიტიკის საყვირი მომართეს. მარა ვინაიდან «ვირსა რქანი არა მართებს». ზინოვიევის ამქარიც რქამიტეხილი აღმოჩნდა და სტალინის რქოსნების წინ წაიხოჟა. ერთობ ეს დროზე მოიმოქმედეს. თვარა ცუკას ტრიბუნალი მზათ იყო მათ ასაღამგმავთ და გასარეკათ იქ. «სადაც მაკარი ხზოტებს მიდენიდა». შიშმა საყვარული შექმნა და კანონში მიბრძანდენ—შეეცოდეთ, შეგვიინდეთ. ასეთ მოღვაწეებზენა ნათქვამი: სიტყვით კუნა, საქმით ჯუჯა. ბზუ, ბზუ ხარაბუნა! ეს მთელ «ვეროპაში» გაბზუებული ლიდერები დარჩენ ქვეყნის სასაცილოთ, უჯაროთ, უიდეთ, უნებისყოფოთ, მარტო ჩოქიჩაქის ამარათ. ბოლშევიზმს თავები მოეკვეთა, მისი ავტორიტეტი და სიტყვა-პასუხი განიავდა; დარჩა წვრილფეხა ხრაჯა. უწარსულო, უავტორიტეტო, ხელკეტიანნი და თავრეტეანნი. ამათ საქირისუფლოთ დარჩენილი რუსეთი კარგად ველარ გაათავებს. ამის საუკეთესო თავდებია სტალინის ძმა-ბიჭები.

რასაკვირველია, ლიდერების დაცემა არ ნიშნავს ოპოზიციის დაცემას; საბჭოთა სამეფოში დაგუბებული. ბალღამი ვერავითარი წაჯექ-უკუჯექობით ვერ ამოიწურება და ბორცვი კეთილით ვერ შეიცვლება. აქ საქირთა ქირურგია, მაგარი ხელი და შორსმხედველი თვლი. ამ სამკაულს მოკლებულია არა მარტო დამარცხებული ლიდერები, არამედ გამარჯვებული ბრბოც. კომუნისტური ლაშქარი შეშფოთდა და ლიდერები დასტოვა შიშით, ვთ თუ ახალ გზაზე ვადაბრგვა მოგვიდეს. მათ ურჩევნიათ «ნაცადი» გზა, არსებული რუტინა, გახეპირებული დოგმები, როგორც ყველა განწირულ რეჟიმს სჩვევია. პარტია ისევე მოკლებულია ნებისყოფას, რთგორც წინამძღოლნი. ესენი ერთსულნი და ერთხორციანი არიან და არიან იძულებულნი სტეკნონ ერთი და იგივე ადგილი, ამტერიონ შუბლი ერთ და იმავე კედელს. აპარატჩიკების ახმაურება—თავს ვდებთ ცეკასათვისო, ფ. მახარაძის მიერ სტალინის ლენინის მემკვიდრეთ აღიარება ნიშნავს მხოლოდ. თავის თავის. თავის კაი ცხოვრების უზრუნველყოფას და ბატონობის რაც შეიძლება გახანგრძლივებას. თუ ოპოზიცია ფიქრობდა დაგროვილი ასაფათქებელი მასალის ლეგალურ ჩარჩოში მოთავსებას, მისთვის სასულეს გამონახვას და რაღაც რეფორმისაკენ ვადაქანებას, სტალინის პოზიცია კი პირიქით ყველა ქუჭურტანას გულშოდგინეთ გმანავს, ორთქლის ქებას მაგრათ თავს ახურავს და მისი ამაღლა ტაშს უკრავს—ახლა ერხინათ დაგვეჩინებაო. მელა მანქში გაება და თავი მოიმძინარა, სინმარი იქნებაო. ბოლშევიკები კაი ხანია მანქში არიან გაბმულნი და თავს იძინარებენ—ჩინებულათ ვართო.

მათ ჩინებულობას მათი საქმენი უნდა ლაპარაკობდნენ და არა მარტო მათი სიტყვანი. აქ კი ნურას უკაცრავათ, ქვანიც კი ლაღადებენ. თედო ლლონტის ადიუტანტიც კი ამეტყველდა და მთელი დაბალი და საშუალო სკოლა დაასამარა. კ. სულაქველიძის მოწმობით უნივერსიტეტში შემსვლელ სტუდენტებს დაბალი სასწავლებლის კურსიც კი არ აქვთ კარგათ გავლილი. უბრალო წილადებსაც ვერ აკეთებენ: «ხუთი კაცისაგან ერთი თუ მოახერხებდა ადვილათ ათწილადი ათწილადზე გაყოფას». ერთმა ერთ მესამედს გამოაკლო ერთი მეხუთედი და მიიღო ერთი მთელი! კილოგრამას და გირვანქებს ვერ ადარებენ. ხოლო გირვანქას გრამს—ერთი სიტყვით დაუჯერებელ ამბებს მოგვითარობს ეს ობერ-რენეგატი. ეს კიდევ არაფერი, «ახალგაზდობამ არ იცის ქართული ენაც კი. ორი ათას კაცისაგან არც ერთს ქართულ წერაში ნიშანი ხუთი არ მიუღია». სხვა ენა კი არ იციან. «80 პროცენტი გამოცდნაზე მყოფ აბიტურიენტებისა სრულიად უვარგისია უმაღლესი სასწავლებელისათვის». «ჩაიქრა არა მარტო ეს თუ პირი, არამედ აგრეთვე ჩვენი დაბალი და საშუალო სკოლა. ეს სავრათო და ერთსულოვანი აზრია ყველა იმ პირთა, რომლებიც წელს გამოცდას აწარმოებდნენ» (კ. № 775).

ასე აეგა წესი ბოლშევიკების მთელ «კულტურულ» მუშაობას. ამჟენი იყვირას. ამდენი იდავიდარაბეს, თვით კ. სულაქველიძეც მათ ბ. ნ. აძლევდა. დიდ «მიღწევებს»

უდასტურებდა და ახლა გამოვიდა, რომ არაფერი ამის მსგავსი, შკოლა შკოლა ვაგის, მოსწავლე მოსწავლეს, უეცინი, უფარგისნი; რისთვის ბ. კაწია? რათ გაგვაცურეთ საბჭოთა ქებით? ის რაც თქვენ სასტუდენტოთ არ სცოდნიათ, აქ, სადრანგეთში, ხომ ათი წლის ბავშვებმა იციან. რასაკვირვლია, თედო ლლონტებისანა გამომცდელთ ეს ამბავი არ დაეჯერებოდა. ისინი თვით არ გაშორებიან ან-ბანს, მარა ქართულ უნივერსიტეტში საკმაო რიცხვი დამსახურებულ და მცოდნე პროფესორებია და მათი «საერთო აზრი» სასიკვდილო განაჩენია, ბოლშევიკური რეჟიმისათვის.

და მართლაც რა სწავლა შეილება იქ, სადაც «კომსომოლისტობა» უფარგს მოღვაწეობათ არის მიჩნეული, რევოლუციის ტარება და ჯაშუშობა ბავშვის სანაქებო თვისებაა. სწავლის და მეცადინეობის ალაგას ძალმომრეობის ერთგულებაა. მორალის მგიერ გარყვნილება, სქესობრივი თავაშეებულება დაჯანონებულება—ერთი სიტყვით მოზარდი თაობა და მასთან ერთათ მთელი შკოლა იმყოფება წაბილწულ პოლიტიკურ ატმოსფეროში. აქ საუკეთესო მასწავლებელიც ფეხს მოიტებს, პესტალოციც ვერას ვახდობა. უფარგის პოლიტიკა უფარგის შკოლას, უფარგის კულტურას ბადებს, ეს ცნობილია. მიუხედავთ ამ აშკარა ფაქტისა, გამომდგარა ზოგი, ზომიერების და წესიერების მოყვარულნი და აცხადებენ: პოლიტიკაში არ ვერევი, კულტურულათ ვემსახურები ჩვენ ხალხსო! პოლიტიკა, ე.ი. ქვეყნის დაქცევა, ბოლშევიკებს დაჯანებოთო, ჩვენ ვიკულტურაონთო! რანაირათ? ასეთი სასწავლი სად მომხდარა? დაქცეულ პოლიტიკურ წყობილებაში კულტურას რა აყვავებს? სათავანია პოლიტიკა და თუ ის ამღვრეულია, ყველა მისგან წამომდინარე შტოები ამღვრეულია. უნდა გაიწმინდოს სათავანი. ვისაც ეს არ შეუძლია—ეს ასე თქვას—მე ამის ღონე არ შემწევსო და არა ღობე-ყორეს მიედ-მოედვას და ბოლშევიკურ კულტურას გუნდრუკი უკმოს.

ამ გუნდრუკის მკმეველია ბ. ბ. ჭიჭინაძე. ეს «სპეცი» თავიდანვე მიეკვდლა ბოლშევიკებს; ჯერ კიდევ ჩვენი ჯარი გორს არ გაშორებოდა, რომ ის შეუდგა დანგრეული ხიდების აღდგენას ბოლშევიკური ჯარების სწრაფათ გადმოსაყვანათ. ამას წინეთ წარბმუხრეულათ აცხადებდა: ევროპაში არ მინახავს ისეთი ფაბრიკები, როგორიც პეტერბურგში ვნახეო, თუმცა თვით ბოლშევიკები წინააღმდეგს სწერენ ყოველ დღე. ეს ერთადერთი «სპეცი» უნდა იყოს არა თუ ჩვენში, არამედ მთელ რუსეთში, რომელიც შეუყოყმანებლათ ბოლშევიკურ ფართე სუფრას თავიდანვე მოუჯდა. და აი ახლა ის გამომდგარა და ციფრებით გვიმტკიცებს, როგორ ყვავდება საქართველოში მრეწველობა და «სოციალისტური აღმშენებლობა». ბესიკი «სოციალისმს» ამნენებს! რატომ არა, აი ზაკისი. ორ მილიონიანი სმეტა თქვამეტა მილიონამდე მიიყვანა და კიდევ სანამდე მიიყვანს, ვინ იცის. რაც მეტი ფული გაივლის ამ მშენებელთა ხელში, მით უფრო წინ მიდის «სოციალიზმი!» ბ. ბესიკმა კარგათ იცის სად მარხია «ძალის თავი» და იქ მისწრებას ვინ მოასწრებდა. ყველას აჯობა «ჭკუით», თვით კ. სულაქველიძესაც. მართალია ეს თავისი კაცი უფრო პროექტებზე ლაპარაკობს, მას თუ დაუჯერეთ, მოკლე დროში საქართველო აყვავდება ეკონომიურათ, ბოლშევიკური რეჟიმი თურმე საუკეთესო ფორმაა მრეწველობის გასავითარებლათ. ეს მომავლის მუსიკაა, ხოლო რაც შეეხება აწმყოს—ეს გვარიან საწყალი სურათია, სულ რაღაც 31 ათასი მუშა ყოფილა «ჩაბმული ყველა სამრეწველო დარგში», რაც თურმე დიდი მიღწევაა! (კომ. № 210). ბატონ სპეცს სხვანაირათაც შეუძლია დამისახუროს თავისი ლუკმა პური და თუ მანინც მწერლობასაც მიმართავს—ალბათ ორკეცი ლუკმისათვის, ბოლშევიკები თავის ნაღს კარგათ აჯილდოვებენ ხალხის ჯიბიდან. რა ენაღლებათ. მათი ურდო დღეს მაღალია და ბესიკების მათი მყარია. ასეთ ხალხს აბა ვინ მოსთხოვს პოლიტიკური ეკონომიის ანბანის ცოდნას, ცოდნას იმისას, თუ რა როლს თამაშობს მთელ სახალხო მეურნეობაში ეს თუ ის დარგი მრეწველობისა, საზარალოა თუ სასარგებლო, პლიუსია თუ მინუსია, ხალხი მას ინახავს თუ ის თავის თავს ინახავს. ყველა ამ საკითხების წა მოყვენება ნიშნავს მთელი ბოლშევიკური მრეწველობის კოტრათ გამოცხადებას, რასაც, რასაკვირვლია თავისი კაცი სპეცები და მათი აღები ხელს აფარებენ. ეს იქ, დაბრკელებულ ქვეყანაში, ხოლო აქ, ევროპაში, მათი ელჩები ცრემლებს აფრქვევენ—ვიღუპებით, გვიშველეთო. აქ რაკოვსკი მთელ თავის ეკონომიკას დაცემულათ აცხადებს, ხოლო იქ წვრილფეხა შინაყმები—აყვავებულათ. მანლას!

ე. ანჯაფარაძის თავდაცვითი სიტყვა

«დამდავით, კამიტეტის» პრეგესხე წარმოთქმული თვლიხში, 31 ივლისს 1925 წ.

მოქალაქენო მსაჯულნო! აქ ბევრი იყო ლაპარაკი ამ პროცესის ისტორიულ მნიშვნელობაზე. მაგრამ მე არ შეგვხები საქმის პოლიტიკურ მხარეს. ჩემს უზუნაეს სასამართლოს წინაშე ახსნა-განმარტებას ექნება ხასიათი კერძო, პირადი თავდაცვისა.—მე მბრალდებენ:

გარდა საბრალდებლო დასკვნის სარეზოლიუციო ნაწილის პირველ მუხლში გათვალისწინებულ ქმედობისა კიდევ იმ ქმედობებს, რომლებიც არის გათვალისწინებული მე-3, 4 და 5 მუხლებში, ე. ი. გარდა შეიარაღებულ აჯანყების ორგანიზაციაში მონაწილეობის მიღებისა, კიდევ თანამონაწილეობას ინტერვენციის ცდაში. ტერორისტულ და ბანდიტურ აქტებში და ჯაშუშობაში უცხო სახელმწიფოების სასარგელოდ.

ეს ბრალდებანი იმდენად მძიმეა—არა იმიტომ, რომ ისინი დამტკიცებულად ჩასთვალოს სასამართლომ, მე უმადლესი სასჯელი მომელის, არამედ იმიტომ, რომ თვით ხასიათი ამ ბრალდებათა სრულიად არ ეკუთვნის არც ჩემ იდეოლოგიას და არც ჩემ ხელობრივ შეგნებას,—რომ ჩემი ენლანდელი ალელვება თქვენთვის სრულიად ვსაგებები უნდა იყოს.

მაგრამ მე მაინც შევეცადები მიუდგე ამ ბრალდებებს სრულიად ობიექტიურად და გავარჩიო ისინი თანახმად არსებული კანონებისა. აქვე უნდა აღვნიშნო: თუმცა მოქალაქე თავმჯდომარის გაფრთხილებას დამცველების მიმართ, რომ წინანდელი ორატორების არგუმენტაცია არ იქნას განმეორებული, ჩემთან არა აქვს კავშირი, როგორც ბრალდებულთან, მაგრამ მე მაინც ვეცადები ჩემი განსაკუთრებულის მდგომარეობით ბოროტად არ ვისარტყო და არ გავიმეორო ის, რაც უკვე გაშუქებული იყო საკმაოდ დამცველების მიერ, რომლებიც შეეხენ ამ საქმის იურიდიულ მხარეს.

დავიწყით ინტერვენციიდან.

სისხლის სამართლის კოდექსის მე-60 მუხლი, რომელსაც აქვს გათვალისწინებული ეს დანაშაულებრივი ქმედობა, უკვე საკმაოდ იყო აქ განმარტებული. მე მხოლოდ ორ სიტყვას დაუმატებ: იბადება საკითხი, შეიძლება თუ არა ამ მუხლის გაფართოებულიად განმარტება, ე. ი. შეიძლება თუ არა გავავრცელოთ ეს მუხლი სხვა შემთხვევებზე გარდა იმათი, რომლებიც არის აღნიშნული მე-60 მუხლში, მაგალ. უცხო სახელმწიფოების მიერ დიპლომატიურ ჩარევის ცდაზე?

მე-60 მუხლის გავრცელებითად განმარტება არ შეიძლება. ამას ამტკიცებს თვით ტექსტი ამ მუხლისა. აქ ჩვენ გვაქვს საქმე ყველა შემთხვევების ამომწურავ ჩამოთვლასთან. განმარტების საერთო კანონების თანახმად კი ასეთ შემთხვევებში კანონი უნდა განიმარტოს მხოლოდ და მარტო შესლუღვითად ე. ი. უნდა იქნეს გაგებული მხოლოდ ისე, როგორც დაწერილია. არც მეტი, არც ნაკლები.

რომ სიტყვა ინტერვენცია ჩვენ მხოლოდ და მარტო ისე უნდა გავიგოთ, როგორც ეს აქვს გათვალისწინებული მე-60 მუხლს, ირკვევა ამ მუხლის შედარებიდან მე-58 მუხლთან.

58 მუხლს დიდი მნიშვნელობა აქვს არა მარტო იმისათვის, რომ იგი პრინციპი-ალური ხასიათისაა სისხლის სამართლის კოდექსის მთელი პირველი თავისათვის, არამედ იმიტომაც, რომ მთელი მეორე ნაწილი ამ მუხლის თითქმის სიტყვა-სიტყვით არის გადმოღებული რუსეთის კოდექსის სათანადო მუხლიდან,—სახელდობრ—მე-57 მუხლის მეორე ნაწილიდან. რუსეთის კოდექსის მე-57 მუხლის მეორე ნაწილი კი თავისი ხელით თვით ლენინს დაუწერია, როგორც ეს გამოამქდაგნა ამას წინად დამთავრებულ გერმანულ ფაშისტების პროცესზე კრილენკომ.

აქ კი სიტყვა-სიტყვით არის ნათქვამი: «კონტრ-რევოლუციონურ მოქმედებად ჩაითვლება... აგრეთვე მოქმედება, მიმართული საერთაშორისო ბურჟუაზიის იმ ნაწილის ხელის შეწყობისათვის, რომელსაც კაპიტალიზმის ნაცვლად მომავალი კომუნისტური სისტემა საკუთრებისა სწორუღლებიანათ არ მიაჩნია და ისწრაფის დაამსოს იგი ინტერვენციით, ბლოკადით, ჯაშუშობით, პრესისათვის ფინანსურად ხელის გამართვით და სხვა.

ეს მუხლი დამახასიათებელია იმითაც, რომ აქ ჩვენ საქმე გვაქვს მაგალითობრივ ჩამოთვლასთან, რაც მტკიცდება უკანასკნელი სიტყვებით და სხვა, ე. ი. მუხლი

უსათუოდ უნდა იქნეს განმარტებული არა შეზღუდვითად, არამედ მხოლოდ დამატებითად.

აქედან ირკვევა, რომ ბლოკადა, შპიონაჟი, პრესისათვის ფინანსურად ხელის გამართვა და სხვა, რითაც ისწრაფის უცხოეთის ბურჟუაზია საბჭოთა ხელისუფლების დამხრობისათვის, არ არის ინტერვენცია. ინტერვენცია გათანაწოლებული კი არა, დაპირდაპირებულია ყველა იმ შემთხვევებთან, რომელიც ნაგულისხმევი აქვს მე-58 მუხლს.

რადგან არც ს.ს. კოდექსში და არც საბჭოთა ხელისუფლების სხვა რომელიმე კანონთა დებულებაში არ მოიპოვება არც ერთი სხვა მუხლი, რომელიც ლაპარაკობდეს ინტერვენციაზე, გარდა ს.ს. კოდექსის მე-60 მუხლისა, ინტერვენციის ცდა ეს ნიშნავს მხოლოდ იმას, რომ შეეცადო უცხო სახელმწიფოები ან მათი წარმომადგენლები დაიყოლიო საქართველოს რესპუბლიკის საქმეებში შეიარაღებულ ძალების ჩარევისა, ან ომის გამოცხადებისა ან სამხედრო ექსპედიციების ორგანიზაციაზე, არც მეტი და არც ნაკლები.

მოდგეთ ესაა მე-60 მუხლის ამ გაგებით—და მე ვამტკიცებ კატეგორიულად სხვანაირად მისი გაგება არ შეიძლება—იმ ფაქტიურ მასალას, რომელიც ჩვენ მოგვცა საქმემ.

უნდა აღვნიშნო, რომ სახელმწიფო და საზოგადო ბრალდებულებმა ვერ მოიყვანეს ვერც ერთი ახალი საბუთი საბრალდებლო დასკვნასთან შედარებით. მათი საბუთები უკვე საკმაოდ გააზრჩეს დამცველებმა. ამტკიცებ მე თქვენს ყურადღებას შევარჩებ მხოლოდ იმ საბუთებზე, რომელიც საბრალდებლო დასკვნას მოყავს.

ოთხი სახელმწიფო ყავს მხედველობაში დასკვნას, როდესაც ჩვენ მიერ ინტერვენციის ცდაზე ლაპარაკობს: საფრანგეთი, ინგლისი, ოსმალეთი და პოლონეთი—განსაკუთრებით კი—საფრანგეთი და ინგლისი.

ს ა ფ რ ა ნ გ ე თ ი .

დასკვნა ლაპარაკობს: «საფრანგეთი იყო მთავარი საყუდელი ემიგრაციაში მყოფ ქართველ კონტრ-რევოლუციისა» (დასკვნა—გვ. 30).

ასეთი დებულების დასამტკიცებლად მოყავთ მხოლოდ ერთი საბუთი, — ოქმები, რომლებიც მოგვითხრობს კავკასიის ყოფილ რესპუბლიკების მთავრობების მოლაპარაკებას საფრანგეთის მთავრობასთან 1921 წელს. უპირველეს ყოვლისა უნდა აღვნიშნო, რომ თანახმად თვით სის. სამ. პროცესუალურ კოდექსისა ეს ოქმები არ შეიძლება ჩაითვალოს დოკუმენტებათ. რადგანაც არიან საქმესთან დართული წინააღმდეგ 182-183 მუხლებისა, ე. ი. მათ შესახებ არ არის შედგენილი გამომძიებელის მიერ სათანადო ოქმი, არ არის მის მიერ განხილული და სხვ., რაც უმთავრესია. ჩვენ არ ვიცით ამ ოქმების წარმოების წყარო.

თ ა ვ მ ჯ დ ო ა რ ე: ბრალდებულო, მე ვერ მოგცემთ უფლებას ამის შესახებ ილაპარაკოთ, რადგანაც ეს საკითხი უკვე აღძრა თავის დროზე დამცველებმა, მაგრამ სასამართლომ უარი უთხრა მათ შეამდგომლობას თანახმად ს.ს. პროც. კოდექსის 56 მუხლისა.

ბ რ ლ დ ე ბ. ან ჯ ა ფ ა რ ი ძ ე. 56 მუხლი ლაპარაკობს იმის შესახებ, რომ სასამართლო არ არის შეზღუდული არავითარი ფორმალური მოსაზრებით და მას აქვს უფლება საქმის მიხედვით დაუშვას ესა თუ ის დასამტკიცებელი საბუთი. შეფასება კი ამ საბუთებისა ჯერ არ მომხდარა. მე, როგორც მხარეს, მაქვს უფლება შევფასო ყველა მასალები, რომელიც საქმეში მოიპოვება.

მაგრამ რადგანაც თქვენ არ გასურთ, მე არ შევეხები ამ მასალებს ფორმალურობის მხრივ, მე მხოლოდ მივაქცევ თქვენს ყურადღებას; რომ კიდევაც ეს ოქმები სრულიად კანონიერი იყოს და ისინი ნამდვილადაც ამტკიცებდეს ქართველ ემიგრანტების ცდას საფრანგეთის ჩარევისას საქართველოს საქმეებში, მაშინაც კი ეს ბრალი არ შეიძლება მიეწეროს დამოუკიდებლობის კომიტეტს.

თვით საბრალდებლო დასკვნის მიხედვითაც დამ. კომ. დაარსებულია 1922 წლის აგვისტოში. ის მოლაპარაკება კი, რომელზედაც წემოხსენებული ოქმები მოგვითხრობენ, მომხდარა 1921 წელს, ე. ი. თითქმის ერთი წლის წინედ.

მაგრამ მე არ მინდა ფორმალურ მხარეს ამოვედარო და ისეთი შთაბეჭდილება შევქმნა, თითქოს ეს ოქმები მართლაც რამეს წარმოადგენდეს თავისი შინაარსით. შევე-

ხოთ მათ არსებითად, რაშია საქმე? ამ ოქმების შინაარსი მოყვანილია საბრალდებულთა დასკვნის მე-8-17 გვერდზე.

კავკასიის ყოფილი რესპუბლიკების მთავრობები ერთი მეორეს შორის სდებენ შეთანხმებას ბოლშევიკებთან საბრძოლველად. შემდეგ ისინი მიმართავენ დახმარებისათვის საფრანგეთს. როგორ დახმარებას ითხოვენ ისინი?—საფრანგეთის მხრით მოლაპარაკების წარმოება მიუზღვრიათ ვინმე ლუშერისათვის, რომელიც მაშინ ყოფილა კაბინეტის წევრი. ამ პირს კავკასიელების სახელით მიმართავს ა. ჩხენკელი. იგი სხვათა შორის ამბობს (დასკვნა—გვ. 9): «ჩვენ ეკვი არ შეგვდის იმაში, რომ ჩვენი ხალხების საშუალებით და საფრანგეთის კეთილი განწყობილების დახმარებით ეროვნული მთავრობები ხელახლა ჩაუდგებიან სათავეში თავის ხალხებს. როგორც ხედავთ, აქ აშკარად და სრულიად გარკვეულად არის ნათქვამი, რომ ეროვნული მთავრობები... ხელახლა ჩაუდგებიან სათავეში თავის ხალხებს ჩვენი ხალხების საშუალებით. სად არის აქ ინტერვენცია? მაგრამ საკითხავია, რას ნიშნავს სიტყვები «საფრანგეთის კეთილი განწყობილების დახმარებით»? ა. ჩხენკელი ამის შესახებ არაფერს არ ლაპარაკობს. ყოველ შემთხვევაში ჩვენ ერთი დასკვნა უდავოდ შეგვიძლია მივიღოთ. მას არ ქონია მხედველობაში საფრანგეთის ჩათრევა შეიარაღებულ ჩარევაში, ან ომის გამოცხადებაზე, ან სამხედრო ექსპედიციების ორგანიზაციაზე, რაც გათვალისწინებული აქვს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-60 მუხლს. მისი სიტყვები: «ჩვენი ხალხების საშუალებით» ასეთ შემთხვევებს სრულიად გამორიცხავს, რომ ეს ასეა სჩანს ლუშერის პასუხიდანაც. ის ყველა საკითხებს ჰყოფს სამ ჯგუფად. ჩვენთვის საინტერესოა პირველი ჯგუფი ამ საკითხებისა, რადგანაც დანარჩენი ორი ჯგუფი ეხება იმ პერიოდს, რომელიც შეიქმნებოდა, თუ კავკასიაში მოხდებოდა ყოფილი მთავრობის რესტორაცია. აქვე უნდა აღვნიშნო, რომ ციფრის ერთი მილიონი ფრანკი, რომელზედაც ილაპარაკა მოქ. სახელმწიფო ბრალდებულმა, ეხება ამ მეორე პერიოდს. ამ ფულს მოცემას ლუშერი პირდება კავკასიის მთავრობებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი კავკასიიდან განდევნიან ბოლშევიკებს და ძალა-უფლებას ხელში ჩაიგდებენ.

რაც შეეხება პირველ პერიოდს.—ლუშერი მხოლოდ სვამს საკითხს—მას სურს გაიგოს, რააირ დახმარებას მოელოან კავკასიის ყოფილი რესპუბლიკების მთავრობები საფრანგეთისკან სასურველ ხელისუფლების აღდგენის საქმეში—იარაღისა, ფულისა და სამხედრო მოკავშირეების მხრივ.

აქ, როგორც ხედავთ, დაპირებაც კი არ არის რაიმე განსაზღვრული დახმარებისა. ლუშერს სურს მხოლოდ გაიგოს, რისი იმედი აქვთ კავკასიის რესპუბლიკებს.

არც კავკასიელებს მიუტიათ ლუშერისათვის გარკვეული პასუხი. ისინი პირდებიან კომისიების შექმნას ყველა იმ საკითხების დეტალურად შესასწავლად, რომელიც ლუშერის მიერ იყო წამოყენებული.

კომისიები კიდევაც შექმნილა. და აქ მე უნდა პასუხი გავცე მოქ. ოკუპაციას. მან განაცხადა, თითქოს თითოეულ ასეთ კომისიის მუშაობაში მონაწილეობას იღებდა საფრანგეთის წარმომადგენელი. მე ვამტკიცებ, რომ ეს სრულიად არ მართლდება იმ ოქმების მიხედვით, რომელიც საქმის პირველ ტომში მოიპოვება. ყველა კომისიების ოქმები აქ არის. სათაურში ყოველთვის მოყვანილია, თუ ვინ დაესწრო სხდომას. მაგრამ მე ვერ აღმოვაჩინე დასახელებულ გვარებში ვერც ერთი ან თუ საფრანგეთის წარმომადგენელი, ვინმე უტყოს გვარის კაციც კი. ამიტომ მე არ ვიცი, საიდან მოიტანა ეს ცნობა სახელმწიფო ბრალდებულმა,—ყოველ შემთხვევაში, საქმეში ის ასეთ ცნობას ვერ იპოვის. ყოველ შემთხვევაში სხვადასხვა კომისიებში, სხვათა შორის სამხედრო კომისიაშიც. ამ უკანასკნელს თითქოს გეგმაც კი შეუთმუშავებია საერთო აჯანყებისათვის მთელ კავკასიის ტერიტორიაზე. რა ძალებს ემყარება მერე ეს გეგმა? დასკვნაში პირდაპირ არის ნათქვამი (გვ. 10)—«განსახლებულ იქნა მემამოხეთა კადრი (2700 კაცი). რომელიც არა-ლეგალურად უნდა შექმნილიყო კავკასიის რესპუბლიკების ტერიტორიაზე და რომელიც, თუ სუნირობა მოითხოვდა, გადაიქცეოდა მემამოხეთა მრავალ ათასიან ლაშქრათ», ე. ი. აქ არის ლაპარაკი მხოლოდ და მარტო ადგილობრივ ძალებზე.

რაც შეეხება ფულის და სამხედრო მოკავშირეობის საკითხს—ჯერ ერთი—ფულიც და მოკავშირეობაც კიდევაც რომ მიეღო დამოუკიდებლობის კომიტეტს, ეს არ იქნებოდა ინტერვენციის ცდა თანახმად მე-60 მუხლისა, როგორც მე უკვე განვმარტე და მეორეც ის, რომ მოყვანილ საბუთების თანახმად სრულიად არ სჩანს, რითი დამ-

თავრდა თვით მოლაპარაკება ამის შესახებ, არა თუ ის, თითქოს ფული, იარაღი და სამხედრო მოკაზმულობა უკვე მიღებული ყოფილიყოს; რომ ეს სინამდვილეში არ მომხდარა, ამის საუკეთესო საბუთი ის გახლავთ, რომ აჯანყების ლიკვიდაციამ ვერ აღმოაჩინა ვერც ერთი თოფი, ვერც ერთი სხვა რაიმე იარაღი ან მოკაზმულობა უცხოეთიდან მოტანილი.

ასევე შეიძლება ვთქვათ ფულის შესახებ. სხვათა შორის აქ უნდა აღვნიშნო ერთი დიდი კუროზი. თავის დროზე ძალიან ბევრს წერდენ რუსეთის გაზეთები, თითქოს კოტე ანდრონიკაშვილისათვის დაპატიმრების დროს აღმოეჩინათ რამოდენიმე ათასი ოქროს ფრანკი. გახლდათ 860 მანეთის რუსული ძველი ოქროს ფული. რომ ეს მართალია, გთხოვთ ამის დასამოწმებლად იხილოთ მე-2 ტომის 210 ფურცელი, სადაც მოთავსებულია კოტე ანდრონიკაშვილის გაჩხრეკის ოქმი. ეს ფულიც მთელად მოხმარდა ყველა ჩვენი, ბრალდებულების, საჭიროებას, თანახმად თვით მოქალაქე სახელმწიფო ბრალდებულის განკარგულებისა.

ამაირად, ზემოხსენებული ოქმები ჩვენ კიდევაც რომ მივიღოთ დასაყრდნობ მასალად ისინი ერთი საბუთთაგანია იმის დასამტკიცებლად, რომ ქართველ ემიგრაციის თავიდან არ ქონია სურვილი და ცდა საქართველოს საკითხის ასე თუ ისე მოგვარებისა ინტერვენციის საშუალებით.

დაიხ, იყო სურვილი, ცდა და დიდი მუშაობაც წარმოებული იმ მიმართულებით, რომ საქართველოს საკითხში უცხო სახელმწიფოები ჩარეოდნენ, მაგრამ მხოლოდ დიპლომატიურის გზით და არა ინტერვენციის სახით.

ამასთან სრულიად შეთანხმებულად ლაპარაკობს ჩვენება ბრალდებულის იშხნელისა, რომელიც დასკვნის წინააღმდეგის დასამტკიცებლად მოჰყავს: «ფრიომ, რენოდელმა და საფრანგეთის მთავრობის წევრებმა ინახულეს წერეთელი და სხვები და განუცხადეს, რამ ისინი არავითარ შემთხვევაში არ მოაწერენ ხელს საბჭოთა მთავრობასთან ისეთ შეთანხმებაზე, როგორც, მაგალითად, მოაწერა მაცდონანდმა და რომ საქართველოს საკითხი უსათუოდ გამოყოფილი იქნება» (დასკ. გვ. 30-31).

ი ნ გ ლ ი ს ი.

«საქართველოს ყოფილი მთავრობა და სახლგარ-გარეთელი ბიურო ცდილობდენ მიეღოთ დახმარება აგრეთვე ინგლისიდან» (დასკვნა გვ. 31).

იხადება საკითხი, როგორია ეს დახმარება?

მტკიცდება, რომ აქაც მხოლოდ დიპლომატიურ ჩარევასზე ლაპარაკი. ამის საუკეთესო საბუთები თვით დასკვნას მოყავს: «ამ წერილის მეორე ადგილას (ლაპარაკია შიფრით წერილზე 1923 წლის აგვისტოს 22 თარიღით, რომელიც ჩამოართვეს გოგიტა ფაღავას უკანასკნელის დაპატიმრების დროს). შინაარსი, რომელიც ეს-ეს იყო მოვიყვანეთ ამონაწერში, განიმარტება შემდეგით: «გავლენიანმა მოხელემ (მოხელე საგარეო სამინისტროში, საქართველოს საქმეების გამგე), რომელიც ლაპარაკობდა მინისტრთან (მაცდონანდთან) წინასწარი შეთანხმების შემდეგ, ჩვენ (საქართველოს) საკონსულტოში შემდეგი განაცხადა: «ჩვენ საქართველო ვიცანით დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ, დაუყონებლივ ვიცნობთ ყველა ეროვნულ მთავრობას, რომელიც კი მოაწყობა საქართველოს ტერიტორიაზე და მაშინ ინგლისის მრეწველებს და ფინანსისტებს საშუალება ექნებათ მჭიდრო კავშირი დაიჭირონ საქართველოსა და მის მთავრობასთან. ფილიპ სნოუდენის შეკითხვაზე მაცნელომ (საგარეო საქმეთა მინისტრის ამხანაგმა) განაცხადა, რომ საქართველოში რუსეთის ოკუპაციაა და რომ საბჭოთა რუსეთმა ძალით შეიყვანა საქართველო საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირში» (გვ. 32).

ზემო თქმულთან სრულიად შეთანხმებულია ჩვენებები ბრალდებულების ბოქორიშვილის და ჯავახიშვილისა და უფრო მაკიფოდ და გარკვეულად დამოუკიდებლობის კომიტეტის მემორანდუმი, რომელმაც ასეთი აურზაური გამოიწვია:

«დამოუკიდებლობის კომიტეტი სთხოვს სახელმწიფოთა წარმომადგენლებს, რომლებიც დაესწრებიან ლონდონის კონფერენციას, მიიღონ მხედველობაში ეს განაცხადება და წინადადება მისცენ რუსეთის მთავრობას დაუყონებლივ გაიყვანოს საქართველოდან რუსეთის საოკუპაციო ჯარები და ამით საშუალება მისცეს ქართველ ხალხის უმრავლესობას სურვილისამებრ ამოირჩიოს ერის ნებისყოფის გამომხატველი მთავრობა (გვ. 32-33).

ამაირად, წინააღმდეგ საბრალმდებლო დასკვნისა და ბრალმდებლისა, ირკვე-

ვა, რომ არც დამოუკიდებლობის კომიტეტი, არც ანტისაბჭოთა პარტიები და არც სახელმწიფო გარეთ მყოფი ქართველი ემიგრაცია, რომლებთანაც აქაური ორგანიზაციები იყვნენ დაკავშირებულნი, არ ცდილან ინტერვენცია მოხდინათ საქართველოს რესპუბლიკის საქმეებში არც საფრანგეთის და არც ინგლისის საშუალებით, თუმცა განსაკუთრებით სწორედ ამ ორს სახელმწიფოს უთითებს დასკვნა.

მაგრამ შეიძლება სხვა სახელმწიფოებთან ჰქონდათ მათ ინტერვენციონისტული ხასიათის კავშირი.

დარჩა კიდევ ორი სახელმწიფო—ოსმალეთი და პოლონეთი.

ოს მ ა ლ ე თ ი .

დასკვნა ლაპარაკობს: «რაც შეეხება ქემალის ოსმალეთთან ქართველი ნაციონალისტების მტრულ დამოკიდებულებას, რომლის ხასიათიც ნათლად არის გამოხატული ჩხენკელის შემომოყვანილ განცხადებაში (ლუშერის წინაშე), უნდა აღვნიშნოთ, რომ ასეთი მტრული დამოკიდებულება არსებობდა ქართველი ნაციონალისტების მოქმედების მხოლოდ პირველ პერიოდში. შემდგომში კი იგი ძირიან-ფესვიანად შეიცვალა (გვ. 34).

რა მიმართულებით შეიცვალა ეს დამოკიდებულება? რა სურვილი ჰქონდათ ქართველ ემიგრანტებს? ოსმალეთის შეიარაღებული ჩარევა საბჭოთა კავშირის საქმეში? დასკვნა ცდილობს სწორედ ეს დაამტკიცოს. მაგრამ მისი საბუთები ამტკიცებს სრულიად წინააღმდეგს.

შიფრიან წერილში, რომელიც გოგიტა ფალავას ჩამოართვეს, არის ნათქვამი: «ჩვენები ცდილობენ პირდაპირ ან სხვაფორმად მოაგვარონ საკითხი და ეძებენ საერთო ეხას ანგორასთან კავშირის დასაქურავს» (დასკვნა, გვ. 34).

მერე რისთვის იყო საჭირო ეს «საერთო ენა»? დასკვნა, ჩემის აზრით, სრულიად სამართლიანად აღნიშნავს, რომ აჯანყების საკითხს პირდაპირი კავშირი აქვს ანგორასთან მოლაპარაკების შედეგთან (გვ. 34).

ბრალდებულმა კოტე ანდრანიკაშვილმა თავის ჩვენების დროს თქვენ მოგახსენათ, რომ უკვე 1923 წლის ვაზაფხულზე აჯანყების საკითხი პრაქტიკულად ისმება. და აი აქ იბადება კიდევაც კითხვა; რა პოზიციას დაიჭერს ოსმალეთი. არის საშიშროება, რომ ოსმალეთმა აჯანყებულთ ზურგში დანა არ ჩასცეს, როგორც ეს მოხდა 1921 წელს საქართველოს რუსეთთან ომის დროს... დამოუკიდებლობის კომიტეტმა ხომ კარგად იცოდა, რომ ოსმალეთს ყოველთვის ჰქონდა პრეტენზიები ბათუმის შესახებ. ეხლაც აქვს. არის საშიშროება, რომ აჯანყების დროს ოსმალეთი შეეცდებოდა ისარგებლოს მონებრებულ დროით და დაეპატრონებოდა ბათუმს. ეს კი სრულიად მიუღებელია დამოუკიდებლობის კომიტეტისათვის. ამიტომ, იმისათვის, რომ ყოველმხრივად გამოერკვეულ იქნას აჯანყების საკითხი, საჭიროა გავება ანგორის პოზიციის. სწორედ ამ მიმართულებით მიდის მოლაპარაკება.

სხვანაირად არც შეიძლება. ჩვენ შეგვიძლია სხვადასხვანაირი აზრი ვიქონიოთ ქართველ ემიგრაციის იდეოლოგიაზე, მათს პოლიტიკურ რწმენაზე, მაგრამ ერთს რამეს ვერ წავართმევთ მათ.—შეგნებას, უბრალო გრძნობას სინამდვილისას.

ოსმალეთი იმყოფებოდა მეგობრულ დამოკიდებულებაში საბჭოთა კავშირთან. სწორედ ამ მეგობრობამ იხსნა იგი დალუპვისაგან, როდესაც თითქმის მთელი ქვეყნის იმპერიალისტების წინააღმდეგ იბრძოდა დამოუკიდებლობისათვის. რანაირად შეიძლება ვიდვიქროთ, რომ ანგორასთან შესაძლებელი იყო ლაპარაკი საბჭოთა წინააღმდეგ აქტიურ გამოსვლაზე და მერე ისიც 1923 წელს, როდესაც ოსმალეთის საერთაშორისო მდგომარეობა ჯერ კიდევ სავსებით არ იყო გამოერკვეული.

ანგორასთან მოლაპარაკების მიზანი შეიძლება მხოლოდ ის ყოფილიყო, რომ მას აჯანყების დროს კეთილგანწყობილი, ნეიტრალიტეტი დაეპირა. მაგრამ საბჭოთა კავშირის არსებობაში იგი დანეტერესებული იყო მაშინაც და ეხლაც. ეს თითქმის მისი არსებობის საკითხია.

რომ ეს ასეა, სჩანს იმ წერილიდან, რომელიც დათარიღებულია 1923 წლის აგვისტოს 12-ით. აქ არის ლაპარაკი ეგრედ წოდებულ «ვეშაპელის ინციდენტზე».

მე არ შევეხები ამ ინციდენტს არსებითად.—გრიგოლ ვეშაპელის და მის პოლიტიკურ მოღვაწეობის თაყვანისმცემელი მე არას დროს არ ვყოფილვარ და არც ეხლა ვარ.

მოქალაქე სახელმწიფო ბრალმდებელი შეეცადა ეს წერილი სხვა მხრივ გამოეყენებინა. აქო და ვეშაპელი დამ. კომ-ის სახელით რუსეთის თეთრგვარდიელებს ელაპარაკებოდა და მათი დახმარებით აპირებდა საქართველოს საქმეებში ჩარევასა და სხვ. თქვენ უკვე მოისმინეთ ამის შესახებ დამცველ მესხიშვილის განმარტება. რომ რუსეთის თეთრგვარდიელები, ე. ი. ემიგრანტები, ეს სახელმწიფო არ არის და ამიტომ იმათთან მოლაპარაკება სრულიად არ უდგება იმ შემთხვევაში, რამელიც გათავისუფლებული აქვს მე-მ მუხლს. მე ამაზე არ შეგჩერდები. ჩემთვის საინტერესოა მხოლოდ ხსენებულ წერილის ბოლო: «სამწუხაროა, რომ ვეშაპელი წევრია პარიტეტულ კოლეგიისა. მის საქციელს შეუძლიან გაგვებრიყვოს ჩვენც (მენშევიკები). ამ წერილს ოსმალები უსათუოდ მიაკცევენ ყურადღებას და ჩვენ დიდი დრო დაგვჭირდება რეაბილიტაციისათვის» (დასკვნა—გვ. 35).

სხანს, რომ წერილის ავტორს ეშინია, რომ ოსმალებზე ცუდს შთაბეჭდილებას მოახდენს ვეშაპელის ინტერვიუ რუსულ თეთრგვარდიელ გაზეთში. რატომ?

ახსნა მხოლოდ ერთი შეიძლება. ოსმალები დაინტერესებულია საბჭოთა კავშირის არსებობაში და მას საკუთარ მტრად მიაჩნია ყველა ისინი, ვინც რაიმე კავშირს იქერს იმათთან. რომლებიც ოცნებობენ რუსეთის ყოფილ ტერიტორიაზე მეფური წყობილების აღდგენაზე, რომელიც ყოველთვის იყო და მუდამაც იქნება ოსმალების დაუძინებელი და ისტორიული მტერი. და ეს თუ ასეა, რანაირად შეიძლება ვიღებოთ, რომ ოსმალები მოისურვებდა საბჭოთა კავშირის საქმეებში შეიარაღებულ ჩარევას. ოსმალები რომ ასე მოქცეულიყო, ის დამსგავსებოდა იმ კაცს, რომელიც თავისივე ხელით სურის ტოტს, რომელზედაც თვითონ ზის.

და ყველაფერი ეს მშვენივრად იცოდა დამოუკიდებლობის კომიტეტმა, უნდა ვიფიქროთ, იცოდა საზღვარ-გარეთ მყოფ ქართველებმა და თავიანთს პოლიტიკას ისინი უსათუოდ შეუფარდებდნენ ამ სინამდვილეს.

ყოველივე ზემოთქმულს თითქოს ეწინააღმდეგება ერთადერთ მოწმის ჩვენება და ეს მოწმეც ვახლავთ მოქალაქე ვანო ხმალაძე.

თქვენ თქვენის საკუთარის ფავალით იხილეთ ეს მოწმე. იგი დიდის რჩხით გამოვიდა. შეეცადა კონსპექტითაც ესარგებლნა. რალაც უცნაური იყო მისი გაბედულება; როდესაც ის აწერდა თავის თავს ათას ბორჯუმკმედებას, რომელიც ვითომდაც მას პარტიის დავალებით შეესრულებოდა. მაგრამ, როდესაც ბრალდებულმა ბელთაძემ, რომლის ჩათრევა მოინდომა მოწმე ხმალაძემ თავის ულამაზო საქმეებში, დაუწყო მას დაკითხვა, ხმალაძე დაიბნა და უიმედოდ ჩავარდა თავის ნათქვამის წინააღმდეგობაში. არ ვიცი, როგორი შთაბეჭდილება მოახდინა მან თქვენზე. მე კი განახსენდა, რომ რუსები სწორედ ასეთ პირებზე ლაპარაკობენ: «ვრიოტ, კაკ ოჩვედიც!»...

მაინც რას ამბობს ხმალაძე ოსმალებთან დამოკიდებულების შესახებ.

1923 წლის სექტემბერს იგი უნდა გამგზავრებულიყო ახალციხესა და ახალქალაქში პარტიის დავალებით. წასვლის წინ მას პქნოსი ლაპარაკი ნოე ხომერკითან საერთაშორისო მდგომარეობის შესახებ. და აი სწორედ ამ ბაასის დროს ხომერკი უამბობს ხმალაძეს: «მასთან (ნოე ხომერკითან) ყოფილა ანგორის არაოფიციალური წარმომადგენელი, რომელმაც სპეციალურად მოიარა ანტრებიჯანი და მთიელთა რესპუბლიკა იმ მიზნით, რომ გასცნობოდა აჯანყებისათვის მცხოვრებთა მხადების მსვლელობას; ანგორის სახელით წარმომადგენელი დაგვიპირდა დახმარებას იარაღით და, თუ საჭირო იქნება, ცოცხალი ძალებითაც». და შემდეგ: «შეიტოვა, რომ ქემალმა, რომელსაც წინადადება აქვს მიცემული გასწმინდოს ამიერ-კავკასია საოკუპაციო ჯარებისაგან, დაიპიროს ახალქალაქისა და ახალციხის მახრები, მაგრამ შემდეგში მოკავშირეთა მოთხოვნით იძულებული იქნება დაცალოს ეს ოლქები. ამგვარად, ამ ოლქების დაქვრას მხოლოდ დროებითი ხასიათი ექნება» (დასკვნა—გვ. 35-36). აქ დაკითხული იქნა მოწმე სვით დედარიანი. რომელიც სწორედ იმ დროს, რომელზედაც მოგვხატობს ხმალაძე, ს. ს. დ. პ. ცუკას თავმჯდომარე იყო. ჩემ შეკითხვაზე მან განაცხადა: რომ ამ ამბების შესახებ მან სრულიად არაფერი იცის. ასეთი მდგომარეობა კი მე შეუძლებლად მიმაჩნია. ვთქვათ, ნოე ხომერკი დიქტატორი იყო, ვთქვათ იგი ყველაფერს არ ანდობდა სვითს. მაგრამ ყოველად შეუძლებლად მიმაჩნია, რომ ასეთ კარდინალურ საკითხებში კურსში ცუკას თავმჯდომარე არ ყოფილიყო და ვილაც ხმალაძე იყო ერთადერთი კაცი, რომელსაც გაანდა ეს საიდუმლოება ნოემ.

ორში ერთი—ან მთელი ეს ამბავი შეთხზულია თვით ვანო ხმალაძის მიერ, ან

ხომერიკმა მართლა გადასცა ხმალოძეს სინამდვილეს მოკლებული ცნობები ამასთანავე მოსაზრებით, — რომ ეს ცნობები სრულიად მოკლებულია სინამდვილეს. ეს კი უდავოა. ეს მტიკიდება დოკუმენტალურად.

გვახსენებთ, რომ თვით ვანო ხმალოძის გადმოცემით ხომერიკთან ბასი მას ქონია 1923 წლის სექტემბერს. ჩვენ კი გვაქვს ორი წერილი მიღებული საზღვარ-გარეთიდან, რომლებიც სწორედ ოსმალეთთან დამოკიდებულების შესახებ ლაპარაკობენ.

პირველი, რომელშიაც აწერილია ვეშაპელის ინციდენტი, დათარიღებულია 12 აგვისტო 1923 წლისა და მეორე 1923 წლის 22 აგვისტო. ჩვენთვის საინტერესოა, განსაკუთრებით, ეს უკანასკნელი წერილი. იგი გამოგზავნილია სტამბოლიდან. აშკარაა, აქ ჩამოვიდოდა მხოლოდ სექტემბერში, მაშასადამე ეკუთვნის სწორედ იმ დროს, როდესაც ლაპარაკი ქანდა ხმალოძეს ნოე ხომერიკთან. ეს წერილი კი ოსმალეთის შესახებ გარკვევით ლაპარაკობს: «ჯერ-ჯერობით უნდა შეეჩივროთ აქტიური გამოსვლა, რადგანაც გამოკრეველი არ არის საერთაშორისო მდგომარეობა და ანგორას პასუხი არ მოუცია». (გვ. 34).

პ ო ლ ო ნ ე თ ი.

ამ სახელმწიფოზე იმედის დამყარებას ინტერვენციის საკითხში დამ. კომიტეტის მიერ დასკვნა ასაბუთებს იმ ერთი წერილით, რომელიც ნოე ხომერიკს აღმოაჩნდა დაპატიმრების დროს და რომლის შესახებ მას განუცხადებია, რომ ეს წერილი მას ეკუთვნის. ხომერიკს ისიც განუცხადებია, რომ წერილში გამოტყმული აზრები მხოლოდ მას ეკუთვნის და არავის სახელით იქ არ ლაპარაკობდა.

მაგრამ განვიხილოთ ამ დოკუმენტის შინაარსი. დასკვნას მოყავს წერილის ერთი ადგილი, სადაც არის ნათქვამი: «თუ მას ხელში ჩავიგდებთ (აღბათ აჯანყებას დავიწყებთ) და როდესაც რუსეთი დასძრავს ჯარებს, ნუ თუ მაშინ პოლონეთი დემონსტრაციას მინც არ მოახდენს» (დასკვნა—გვ. 36).

ეს ვილაცას მიერ ჩამატებული სიტყვები «აღბათ აჯანყებას დავიწყებთ» სრულიად არ უდგება საერთო აზრს მოყვანილ ტექსტისა. ჩემთვის უდავოა, რომ აქ ლაპარაკია ძალა-უფლებათა, პატივცემული სახელმწიფო ბრალმდებელიც ასე ფიქრობს.

«თუ მას (ე. ი. ძალაუფლებას) ხელში ჩავიგდებთ და როდესაც რუსეთი ჯარებს დასძრავს და სხვ.» მე განსაკუთრებით მივაქცევ თქვენ ყურადღებას ამ ჩამატებულ სიტყვებზე, რადგანაც ისინი სრულიად სცვლიან საერთო აზრს ამ ტექსტისას. ერთი — დემონსტრაცია აჯანყების მიმართ სიმპატიების გამოცხადების მიზნით, — სულ სხვა არის დემონსტრაცია უკვე გამარჯვებულ აჯანყებულთა ხელისუფლების სასარგებლოდ, რომლის წინააღმდეგ ჯარებია დამრული. თვით ბურჟუაზიულ საერთაშორისო უფლების მიხედვითაც, რომელსაც არ შეიძლება აჯანყებულთა სიმპატიები დაეწამოთ, ხალხი, რომელიც აჯანყებაში იმარჯვებს და ხელისუფლების დამყარებას მოასწრებს, ცხადდება მეტძოლ მხარეთ. რომელსაც ენიჭება თანასწორი უფლებანი იმ სახელმწიფოსთან, ვის წინააღმდეგ ეს აჯანყება იყო მიმართული. ასეთ პირობებში აჯანყებულთათვის არა თუ სიმპატიების გამოცხადება, აქტიური დახმარებაც არ ითვლება სხვის შინაურ საქმეებში ჩარევით. ზედმეტია ამის შესახებ საბჭოთა სახელმწიფოებრივი უფლების აზრის მოყვანი, რადგანაც ყველასათვის ცნობილია საბჭოთა კავშირის კონსტიტუციის მე-4 მუხლი, რომლის ძალით ყოველ ხალხს, ყოველ რესპუბლიკას თავისუფალი უფლება აქვს კავშირიდან გამოსვლისა. ამნაირად ჩემის ღრმა რწმენით თვით იმ საბუთების მიხედვით, რომლებიც ბრალმდებლებმა წარმოადგინეს ინტერვენციის შესახებ, ირკვევა სრულიად უდავოდ მხოლოდ მარტო ერთი: არავითარი ცდა ინტერვენციონისტულ ხასიათისა არ ყოფილა. იყო მხოლოდ და მარტო სურვილი საქართველოს საკითხისათვის დიპლომატიური დახმარება გაეწია უცხო სახელმწიფოებს. აჯანყების საქეში კი დამოუკიდებლობის კომიტეტი ემყარება ადა თავის საკუთარ ძალებს. ამას სრულიად ამტკიცებს ბოლო ფრაზები იმ წერილისა, რომელიც ჩვენ არა ერთხელ მოვიყვანეთ 20-8 1923 წლის თარიღით. აქ არის დახლოებით ნათქვამი შემდეგი: «ჩვენ არ გვინდა ვისმე ილიუზიები შეუქნათ, თითქოს საქართველოს განათვისუფლება შეიძლებოდეს უცხოელების საშუალებით. საქართველო თვით ქართველთა-ერთმა უნდა განათვისუფლოს». და მე აშკარად და გულწრფელად უნდა განვაცხადო, რომ ბრალმდებლებმა სრულიად ვერ შესძლეს დემოკრატიითა საწინააღმდეგო, ყოველ შემთხვევაში. სრულიად უდავოა, რომ იმ ქმედობებს,

რომელშიაც თანამონაწილეობას მეც მატრალეებენ, სრულიად არაფერი აქვს საერაში შემთხვევებთან, რომლებიც გათვალისწინებული აქვს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-60 მუხლს. ყოველივე შემთქმულის მიხედვით მე მოვეთხოვ უზენაეს სასამართლოს წინაშე, რომ ეს მუხლი სრულიად უარყოფილი იქნეს.

შემდეგ ბრალდებული ეხება დანარჩენ ბრალდებებს და ამბობს, რომ საკითხი ბანდიტურ და ტერორისტულ აქტებისა და შპიონაჟის შესახებ საკმაოდ იყო გაშუქებული დამცველების მიერ.

ბრალდებული მხოლოდ ორიოდე სიტყვას უმატებს ჰირადათ თავის შესახებ და ამტკიცებს, რომ საქმის მიხედვით მისი აქტიური მუშაობა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ დაახლოვებით დაიწყო სამი თვის წინედ, სანამ აჯანყება მოხდებოდა. ის საქმეები კი, რომლის გამო დამოუკიდებელ კომიტეტს აწერენ შემოსხენებულ ბრალდებებს, წარმოშობილია გაცილებით უფრო ადრე. ამიტომ ბრალდებულის აზრით ეს ბრალდებანი, კიდევ რომ დამტკიცდეს, მას ვერ მიაწერენ, რადგანაც დანაშაული ვერ გავრცელდება უკანა რიცხვით.

ამაირად, ამბობს ბრალდებული, რჩება მხოლოდ ერთი ბრალდება: აჯანყების ორგანიზაციაში თანამონაწილეობა. ამ ბრალდებას მე ვცნობ საგვებით და ჩემს თავს ნებას არ მივცემ ოდნავად მაინც შევარბილო თქვენი ჩემი მოქმედების დაფასება. და სათანადო სასჯელის გამოტანა კი მე თქვენთვის მომინდვია.

ს ა ნ ჯ ო თ ა ა ვ - კ ა რ ვ ი.

ბოლშევიკების ანტი-მარქსისტული გზით სიარულს ლოლიკურად მოჰყვა: იდეოლოგიურ სფეროში უტოპია, ხოლო სახელმწიფოებრივში—ავანტიურა. უტოპია და ავანტიურა ერთად იძლევა საბჭოთა მუშაობის სურათს, რომლის ყოველდღიური წვრილმანი საბჭოთა პრესისავე დამოწმებით შემდეგ-ნაირია:

1. რა ნახა სოლომონ დოლიძემ გურიაში? («ახალგზ., № 21») «გურული ვარ და გურიას, გურულებს თურმე ვერ ვიცნობდი-ო, სწერს ბოლშევიკების ნაცარქექია. სოლომონი სპეციალურად იყო გაგზავნილი გურიაში გაბალშევიკების საქადაგებლად, უქადაგნია კიდევ და თან მდგომარეობასაც გასცნობია. «მე ვნახე ვაკიჯვარში გლეხი, რომელსაც სულ ნახევარი ქცევა მიწა აქვს და იძულებულია სარჩო სიმინდი იყიდოს. ამავე დროს «მე ვნახე ოჯახები, რომლებიც სანი, ოთხი ქცევა ალაგი მხოლოდ ეწოთ აქეთ და სახნავ-სავენახე, ტყე და ზეგანი კიდევ მეტი.» სოლომონი რჩევასაც იძლევა, თუ დაუჯერეს ხაზინებმა: ღარიბებს უნდა მიეცეს მიწა, თუ გინდ აი ამ შეძლებული გლეხების ან ყოფილ აზნაურების ხარჯზეო. ბატონო დოლიძე, მაშ რაღას ვაპკიოდით, რომ საბჭოების მიერ არა ერთხელ გატარებულმა მიწის რეფორმამ საგვებით დააკმაყოფილა გლეხები? თქვენმა აღებმა ყველაფერი მოაწესრიგეს.

2. საინტერესოა სკოლების საქმეც. არც ერთ სოფელში არ აღმოჩნდა მოწყობილი სკოლა; ყველგან დაშლის და პარტახის სურათია. «აი ვაკიჯვარის სკოლა. არ გჯერა, რომ ეს სკოლაა. სკამებ-პარტები დამტვრეული, ფანჯრები დამსხვრეული. შუშის ალაგას ფიცრებია მიქედილი!.. იგონებ: გურიის 800 ათას მანეთიანი ბიუჯეტიდან ნახევარზე მეტი სკოლებზე იხარჯიდა. ნუ თუ შუშები ვერ ჩახვეს?—ო, კითხულობს სოლომონი. საშინელ მდგომარეობაშია ეს კაცი. მან იცის, რომ ფულს სკოლის სახელს არქმევინ და ჩეკანე ხარჯავენ, მაგრამ ამას ხომ ვერ იტყვის. ისიც მისდგომია ხალხის ლანძღვას. «გურულებს ეს არ ეპატივება. თუ ბიუჯეტის ფული ამას ვერ სწვდება, კომლზე ერთი ბაზი და «შუშები ჩაისმება»—ო, აი ხელგაშლილი კაცი! მას არ უნდა დაიჯეროს, რომ გასაკრეუი ვაკრეუილია. და აბაზები გლეხების ჯიბეში აღარაა. ამის გარდა, რა გარანტია აქვს დოლიძეს, რომ ახლად-შეკრებილ აბაზებსაც ის ბედი არ ეწვევა, რაც 800 ათასიან ბიუჯეტის ნახევარს? ამრიგად ბოლშევიკების პრაქტიკული ნიჭი გამოითქმის მოკლე ანდაზით: გაკვირებულს გაუჭიკრე.

3. «ცუდ დღეშია გზების საქმეც». შეძლებული გლეხი უძვრება სამუშაოს, და სასოფლო მუშაობის უპაანი ღარიბთ რჩება. «ღარიბი, უხარო, ხელმოკლე გლეხისათვის მიუწერათ მეტი (გასაკეთებელი გზა). ვინმე შეძლებულ გლეხისათვის. ამას აბრა-

ლებენ ნათელ-შირონობას, ნაცნობ-შეგობრობას»-ო. ესეც რომ არ იყოს, არაა ინტელიგენცია, არაა ტექნიკური დახმარება.

უგზოობა, მასწავლებელთა უზარობა და სოფლის პროდუქციის დაცემა ერთ ძაფზეა აკინძული. ეს ძაფია საბჭოთა სისტემის უუარგისობა, რომელიც ყველაზე უფრო ღარიბთ სხაგრავეს. ამრიგად: საბჭო და შქონებელი ერთად, ღარიბი ცალკე. მართალია ის, ვინც ძლიერია.

4. ბოლშევიკს ისე ეშინია კრიტიკის, როგორც გველს გოგირდის სუნისა. ყოველივე კრიტიკის გავრცელებაზე ის ჰკარგავს სულიერ წონასწორობას, თვალები უბნელდება და იმ ბნელ ფონზე მტრის აჩრდილი ელანდება. ერთი ტყბილი საუბრის დროს, მოგვიფიქრობს დოლიძე, «საერთო შთაბეჭდილება დაარღვია ერთმა გლეხმა, რომელმაც თავისი შეკითხვებით დაგვანახა, რომ ის კიდევ სადღაც იცქირება»-ო. სწორედ ასეთი ერთი გლეხია, რომ სადგისს ჰკარავს ხოლმე ბოლშევიკ-დემოკრატების სიცრუის გუდას და მათ დაღუპულ სქოლასტიკას უძღურს ხდის. ასევე მოექცენ კახელები ფ. მანარაძეს, როცა მიტინგზე უთხრებს მას ერთი უბრალო გლეხის პირით: «სოფელი სრულიად არ საუკრობებს მთავრობის ხელმძღვანელობას; მთავრობა კარავს იზამს, თუ სრულიად თავს დავგანებებს»-ო. (კომუნისტი, № 63) არ იქნა, ვერ იმოყვანა მოყვრები. ავტოცია მიხანს არ ხვდება.

5. «ორიოდე სიტყვა ბანჯის და სახოვადოთ გურიის მასწავლებლების შესახებ. მუდამ სოფლის მასწავლებლები თამაშობდნენ დიდ როლს, როგორც კულტურულ, ისე რევოლუციურ დარგში... დღეს კი ვერაა ასე. ასეთივე დღეშია სოფლის სხვა ინტელიგენციაც. ერთმა მასწავლებელმა კიდევაც შემოამჩივლა»-ო, ჰკვირობს დაქირავებული სოლომონი. მაგრამ რატომ ხდება ასე? რატომ იზიარებენ მასწავლებლები უფლება-აყრილი ხალხის ბედს და ბოლშევიკების სუფრაზე პარალელს არ გაიძახიან? პატარა წერილი სათაურით: «რას ერჩიან გიორგაძეს?», იძლევა ამის პასუხს («კომუნ.», № 221) გიორგაძე სოფლის მასწავლებელი და თან კორესპონდენტიცა. თვეში ღებულობს 35 მანეთს, არჩენს 7 სულს: კარგია სოფლის ჭირვარამის პრესაში გაშუქება, სიმართლის მხილება. ამისათვის სწორედ მასწავლებელი ვარგა თავისი ცოდნით და გამოცდილებით. მაგრამ მას სჯიან ამისათვის; «დღეს თუ ერთ თემშია, ხვალ თითონ არ იცის, სად გადაისვრათ თავისი წვრილი ცოლშვილით». — აი რა კილოთი სწერს საბჭოთა კორესპონდენტი: «თუ, მაგალითად, აღმასკომის თ-რის მოადგილე ლომინაძეს და მდივან ხურციძეს უხუთის (ქუთაისის მხარა) აფთიაქიდან უფასოდ გამოაქვთ მედიკამენტები და მდიდარ ნათესავ-შეგობრებს ურიგებენ, ადექი და დასწერე კორესპონდენცია სათაურით: «მადლობის ღირსია», ქებათა-ქება შეასხი აღმასკომის პრეზიდიუმს და მერე მოიხსენიე მათი მოღვაწეობა სახ. ჯანმრთელობის ფრონტზე, აღნიშნე, რომ ისინი თავისი ხელით ავრცოლებენ წამალს მოსახლეობაში... ახა ნახე პენის შემდეგ, ... რა პატვიის კაცი იქნები მთელს თემში! ეს წვრილი ფაქტიც ნიშნობლივია, ის საკმაოთ ნათელი ეპიზოდია დღევანდელი სოფლის ცხოვრების. გიორგაძე არის სოფლის ღარიბი ინტელიგენტის ტიპი, რომელსაც მთავრობა ეკონომიურად ყველფს და ამავე დროს პროკუსტეს სარეცელზე აწვევს: თუ სინამდვილე აღიარა, ვაი მას; თუ გაჩუმდა და არაფერი სთქვა, საბოტაჟით ჩაუთვლიან და კიდევ ვაი მას. რადგან, სიმართლის მხილება აკრძალულია, გიორგაძე კი მოწოდებულია სიმართლე სთქვას, ის საბჭოების მიერ დასჯილია. მისი საბჭოებთან შერიგება შეუძლებელია.

გაბოლშევიკებული დოლიძე რომ არ მალავდეს ასეთ ობიექტიურ სიმართლეს, ის ბოლშევიკი აღარ იქნება, აღარც ჯამაგირი ექნება და მერე როგორ ირჩინოს თავი ამ პოლიტიკის ინვალიდმა!

6. თუ სოფელი არ ასეა, რა ყოფაშია ქალაქის მუშა? «მუშათა ჯანმრთელობის სისუსტე ყველასათვის ცხადია. იგი ჩვენში მასიურ მოვლენად იქცა». ... «დადგა დრო იფიქროთ მუშების ჯანმრთელობაზედაც»-ო, სწერს ერთი მუშა მექვანეთა საამქროდან. მაგრამ გამკითხავი არავინაა. ხაზიენები მოგებას ინაწილებენ და არ სცალიათ. აირას სჩივის მეორე მუშა («კომუნ.», № 224): «თუთუნის ქარხნებს საკმარისი მოგება მოაქვთ სახელმწიფოსთვის. ქარხნის მუშები კი ძალზე მცირე ხელფასს იღებენ და მატერიალურად მეტად მძიმე პირობებში იმყოფებიან. კერძო ფაქრები უხსნიან მუშებს კრედიტს» და სხვა.

მერე სად მიდის ეს მოგება, შეიძლება იკითხონ. სად მიდის?
— არა ერთი შემთხვევა ყოფილია, რომ დაწესებულებას ბინასთან ერთად შეუ-

83069

საქართველოს
საბჭოთაო
საგარეო
აღმსრებელი
ბიუროს
გამოცემის
სამსახური

ქენია თანამშრომლებისათვის ავეჯეულობა და ბინის სხვა მოწყობილობა». აი
 შო ფაქტები, რომელიც გაზეთ კომუნისტს მოჰყავს (№ 218) «გუდოკიდან»:
 ა) სილიკატის ტრესტმა თავის გამგეობის წევრს შეუძინა ბინა 11.000 მანეთის.
 ბ) ნავთის სინდიკატმა «პასუხისმგებელთა» ბინის მოსართავად 16.000 მანეთი.
 ც) ალტაის ფერადი ლითონის ტრესტმა «ატვეტსტვენნიკებს» 15.783 მანეთის.
 - შეუძინა ძვირფასი ავეჯი (ტუალეტის სარკეები, ბუფეტ-
 ბი, მარმარილოს ხელსაბნები და სხვა) 3.297 მანეთი.
 ამ ავეჯის მხოლოდ გამოწერა დაჯდა
 ასე სძულთ კომუნისტებს «ბურჟუაზიული გემოვნება» და შესაფერი ლოდი-
 კაც აქვთ:
 რასაცა მომცემ შენია, რაც არა დაკარგულია.

დემოკრატი,

« რ ე ვ ნ ი ე რ თ ე ლ ბ ა ».

რედაქციამ მიიღო «ჩვენი ერთობის» (საქ. სოც.-დემ. პარტიის ცენტრ-
 ორგანო) ნომერი, გამოცემული საქართველოში ამა წლის 26 მაისისათვის. გაზეთი შეი-
 ცავს 4 ორსვეტიან გვერდს. პირველი ორი წერილი («26 მაისი» და «ან სიკვდილი ან
 გამარჯვება») აღნიშნავს ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობის გამოცხადების მეექვსე
 წლისთავს. ორი დანარჩენი—ეხება ინგლისის საყოველთაო ვაფიკვას და გადატრია-
 ლებას პოლონეთში. უცხოეთში მყოფ ქართველთათვის მოგვყავს ზოგიერთი ადგი-
 ლები ამ წერილებიდან.

წლევანდელ 26 მაისის აღსანიშნავად «ჩვენი ერთობა» სწერს, სხვათა შორის:
 «აღსრულდა. ისტორიაში განმეორდა ის, რაც მისთვის უცხო არ იყო. ხუთი წე-
 ლიწადია რაც საქართველო გასჯიჯგნა ჩემმა გამოცვლილმა რუსეთის თვითპყრობე-
 ლობამ. ხუთი 26 მაისი განვლეთ ჩვენ მათთან ბრძოლაში. მძიმე და სასტიკი იყო ეგ
 ბრძოლა. ალბად ქართველ მემბტიანეს საოცრებით და გაუგებრობით აკანკალებს რო-
 ცა მას აღწერს. სისხლიანი და წაშებითი იყო ეგ ბრძოლა, მაგრამ შეუდრეკელი და ერთ-
 სულოვანი იყო ის. ქართველი ხალხი ათეულ საუკუნოებში იბრძოდა თავისუფლებისა
 და დამოუკიდებლობისათვის. საქართველოს ისტორიაა თვით-არსებობისთვის ბრძო-
 ლის ისტორია. ჩვენ გვახსოვს ჯელალ-ედინები, თემურ-ლენგები, შახ-აბაზეგი, ალა-
 მაჰმადხანები, მაგრამ მათ პირის პირ ჩვენ გვახსოვს ქეთევანები, დავითები, სააკაძეები,
 ერეკლეები და სხვანი. ჩვენ გვახსოვს მათთან ერთად ხომერიკთა, ჯუღელთა, ფალავა-
 თა და სხვათა ურიცხვი ლეგიონები. ჩვენ არ გვაკვირებს ქართველთა გმირობა რაც
 უნდა საოცარი და ძლიერი იყოს ის, რადგან ჩვენ შთამომავლობით ბედმა გვარგუნა
 თავგანწირვა და ბრძოლა. მაგრამ ჩვენ არ გვახსოვს, რომ შეედრებოდეს საშინელებით,
 გაუგონარ საშინელ საქმეებით ვინმე ორჯონიკიძე-ცხაკაია-მახარაძეს და მათ მშთ. ჩვენ
 გვინახავს სპარსელი, ოსმალეთი, ოსმალეთი, რომლებიც მრავლად ყრიდნენ მტკვარში ან
 სწვევტდენ ბრძოლის ველზე ქართველ მამულიწვილებს, მაგრამ ჩვენ არ გვახსოვს
 ისეთი უსაშინელესი ქართველი ჯალათები, რომლებიც ორნახევარ მილიონ მამშეებს
 დაპირისპირებოდნენ და ათასობით ქართველობა სარდაფებში ხუნდებ გაყრილნი და
 ნაცემი წამებით გაწვევტილთ...

დიად, ჩვენ დაეკარგეთ ურიცხვი საუკეთესო ძმანი. ჩვენ წაგვართვეს სამშობლო,
 ჩვენ წაგვართვეს თავისუფლება, ჩვენ წაგვართვეს ოცდაექვსი მაისი და დაგვადეს სი-
 ხლით დაფერილი ბორკილები. ჩვენ ვერ წაგვართვეს ორი რამ: ბრძოლა და იმედი.

დღეს, ოცდაექვს მაისის დღეს, ჩვენ ვიგლოვთ ყველაფერს, ყველას, ვინც დაეკარ-
 გეთ, რაც დაეკარგეთ. ვიგლოვთ ისე ძლიერად, რომ ჩვენს მწუხარებას შეუძლია ქვასაც
 გული ჩაუდოს და მწუხარების ცრემლად დააძნოს. მაგრამ ჩვენ ვზეიმობთ, დიად,
 ვზეიმობთ, რომ დაგვრჩა და დაგვრჩება მარად უფლება ვსთქვათ: ან სიკვდილი ან გა-
 მარჯვება.

თვთრი გიორგი არ დახრის მახვილს, სანამ საქართველოში თუნდაც ერთი ბარ-
 ბაროსი მოიპოვება...

ბრძოლა ყველას, ვინც ძირს უთხრის საქართველოს თავისუფლებას, ბრძოლა უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე!

ან სიკვდილი, ან გამარჯვება!»

რა წისწორით აფასებენ ჩვენი ამხანაგები საქართველოში დიდ საერთაშორისო მოვლენებს, მიუხედავად ბოლშევიკების დამამახინჯებელ ინფორმაციისა, მოწმობს «ჩვენს ერთობაში» მათავსებული წერილი ინგლისის საერთო გაფიცვის შესახებ. აღსანიშნავია, რომ წერილი დაწერილია მაისში, ე. ი. მოძრაობის დაწყებისას, როცა ავტორს არავითარი მასალა, გარდა ბოლშევიკური დეპეშებისა, ხელთ არ ექნებოდა.

«ასეთი ერთსულოვანი გამოხველა ინგლისის მუშათა კლასისა—გკითხულობთ ამ წერილში—ჯერ არ ახსოვს ისტორიას. მოძრაობა დაიწყო გარკვეული ეკონომიური მოთხოვნების ნიადაგზე; მას აქვს გარკვეული მიზანი. თავიდანვე ბრძოლა მოქცეულია ნათლად გამოხატულ ეკონომიურ ჩარჩოებში და არც ერთი დაჯგუფება მუშათა მასაში არ აყენებს რაიმე პოლიტიკურ ლოზუნგებს,—მუშათა კლასი არ აყენებს სახელმწიფო ხელისუფლების დაპყრობის საკითხს. ეს არ ნიშნავს, რასაკვირველია, რომ აუცილებლად უარყოფილი იყოს პოლიტიკური ლოზუნგების წამოყენების შესაძლებლობა. ბრძოლის პროცესში შესაძლებელია აუცილებელი გახდეს ბრძოლის ხაზის ესა თუ ის გადახრა, მარა ობიექტიურად ეს იქნება იძულებითი ნაბიჯი და ეს იქნება მოძრაობის ერთ-ერთი შემადგერბელი ფაქტორთაგანი.»

შემდეგ ავტორი მიუთითებს იმ მთავარ დაბრკოლებას, რომელიც ინგლისის მუშათა კლასის მოძრაობას ეღობება წინ: «არ შეიძლება არ აღინიშნოს ხელის შემშლელი ფაქტორებიც, და აქ აშკარად და მიუკიბ-მაუკიბავად უნდა იქნას აღიარებული, რომ მთავარი ამ ფაქტორთაგანი—კომუნისტური «მზრუნველობაა». მესამე ინტერნაციონალი თავის «უმალღეს მფარველობის» ქვეშ აყენებს ინგლისის მუშათა კლასს და გზებს უსახავს მის მოძრაობას. ზინოვიევა უკვე გამოაცხადა მთელი «პაჩკა» მიმართებისა, მოწოდებებისა, ინსტრუქციებისა, დირექტივებისა. მართალია როგორც ათასჯერ გაბახებულ და შემდეგ «მოჰკუთიანებულ» ქალწულს შეშვენის, ზინოვიევი იძულებულია ცოტათი თავი დაიკავოს. მარა იუპიტერის მიერ შერისხულის მოჰკვიანება არც ასე ადვილია...» «... ჩვენ გვეჯერა ინგლისის მუშათა კლასის ძლიერების. იგი სათანადო პასუხს გასცემს კომინტერნის ძვა-ბიჰების «ტეპილ-საამო» ჩურჩულს მისი ძმაზე წასასისიანებლად, ბოლომდე ერთსულოვანი და მტკიცე იქნება კლასობრივი მტრის წინააღმდეგ და ზიზღით უარყოფს მათ არა მკითხე «მზრუნველობას»...» «ჩვენ, გვინდა ჩვენი სუსტი ხმა მივაწვდინოთ, გამარჯვება ვუსურვოთ ბრიტანეთის მე-ბრძოლ პროლეტარიატს. მოსკოვის ტირანიის ქვეშ მგმინავი ქართველი მუშათა კლასი, ოკუპაცია ქმნილი ქართველი დემოკრატია, გადაცილებით ადევნებს თვალ-ყურს ინგლისის მუშათა კლასის დიდ ბრძოლას. მთელი მისი სიმპატია მის მხარეზეა. ქართველმა მუშამ თავისი ბედი მუიროდა დაუკავშირა საერთაშორისო მუშათა მოძრაობას. საერთაშორისო სოციალიზმს. მუშათა კლასის გამარჯვება მტკიცე გარანტიაა ყოველგვარი ჩაგვრის, ყოველგვარი ტირანიის მოსპობის...» «გაუმარჯოს ინგლისის მუშათა კლასის ბრძოლას! გაუმარჯოს სოციალიზმს!»

ავსტრიის ხაჯთალღემოკრატის აგრონული პრღვრამა.

ავსტრიის სოციალდემოკრატულმა პარტიამ მიიღო გასული (1925) წლის ნოემბრის ყრილობაზე ვენაში ვრცლად დამუშავებული აგრონული პროგრამა. ეს პროგრამა საგულენსხმიერა როგორც ნიმუში იმისა, თუ როგორ უყურებს თანამედროვე სოციალიზმი სასოფლო მეურნეობას და რას უქადის ის სოფლის მუშას და ვლენსკაცობას. ჩვენ გვინდა აქ შემოკლებით მაინც გავაცნოთ ის ჩვენს მკითხველს.

პროგრამა სამი მთავარი ნაწილისგან შესდგება.

- ა) უახლოესი მოთხოვნანი სოფლის მეურნეობის გასავითარებლად.
- ბ) უახლოესი მოთხოვნანი სოფლის მუშათა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად.
- გ) სოციალისტურ წყობილებაში გარდასვლა.

პირველი ორი ნაწილის მოთხოვნანი შეიძლება განხორციელებულ იქნეს თანა-

მედროვე კაპიტალისტურ წყობილების ფარგლებშიაც. თვით იმ შემთხვევაში, პარლამენტში რომ ს.-დ-იამ უდავო უმრავლესობა მიიღოს, პატარა ავსტრიისთვის—მიუხედავად მისი მალალი ინდუსტრიალური განვითარებისა—მანაც შეუძლებელი იქნება სოციალიზმის დამყარება, სანამ მის მეზობელ დიდ ქვეყნებში, რომელთაგან ის ეკონომიურად და პოლიტიკურადაც დამოკიდებული არის, კაპიტალისტური წყობილება იბატონებს. პირველი ორი ნაწილის მოთხოვნები წარმოადგენენ იმ მინიმუმს, რომელიც სოციალიზმის განხორციელებამდისაც უნდა იქნეს მიღწეული.

პირველი ორი თავი ჩვენ მოგვყავს შემოკლებით, მესამეს პირველი ნაწილი—შედარებით ვრცლად. ხოლო უკანასკნელი, მეტად საყურადღებო ნაწილი—გლახისა და სოციალისტური საზოგადოების შესახებ—სავსებით.

ა)

სოფლის მეურნეობის ასაღორძინებლათ ს.-დ-ია პირველ რიგში მიხნად ისახავს შრომის ნაყოფიერების გაზრდას. სოფლად, რაც მთელი ხალხის ინტერესს შეადგენს; ეს პირველ ყოვლისა დამოკიდებულია სოფლის მცხოვრებთა კულტურულ დონეზე. ამიტომ არის, პარტია მოითხოვს სახალხო განათლების სისტემის გაუმჯობესებას და დემოკრატიზაციას, აგრეთვე სახელმწიფო და თვითმართველობათა ორგანოებიდან მთელ რიგს ისეთი ზომებისა, რომელიც სოფლის მეურნეთ მავალითს აძლევს და ან წარმოებას უადვილებს (გზების და წყლების მოვლა, ჭაობების ამოშრობა, საცდელი მიწები და სადგურების დაარსება და სხვა) და თავისუფალ მწარმოებელ კოოპერატივებს დაარსება-მოკავშირებისთვის ხელის შეწყობას.

სოფლის მეურნეობა განთავისუფლებულ უნდა იქნეს სავაჭრო კაპიტალის ექსპლოატაციისგან, რომელიც ბატონობს მსოფლიო ბაზარზე, სდგას პურის მწარმოებელსა და მომხმარებელს შორის და ყველფს ორთავეს. ამ მიზნით ს.-დ-ია მოითხოვს სახელმწიფოს (იგულისხმე დემოკრატიული სახელმწიფო) მონაპოვლიას პურის საგარეო ვაჭრობაში, ამასთანავე გამსაღებელ კოოპერატივთა ენერგიულად ხელის შეწყობას.

მიწის სივიწროვე ერთის მხრით და პროლეტარის მდგომარეობის სიმწვევე მეორე მხრივ იწვევენ ხალხის ძლიერ მისწრაფებას მიწის შექენა-შენარჩუნებისადმი. ამის გამო ფასი მიწაზე სწრაფათ იზრდება. როცა პროლეტარიატის მდგომარეობა მწვევე აღარ იქნება და გლახიც კაპიტალის ყვლეფისგან განთავისუფლდება, მაშინ მიწის ზედმეტი ფასიც და მასთან დაკავშირებული დავალიანება შემცირდება, მაგრამ მანამდინაც უნდა იქმნენ მიღებული ზომები, ამ დავალიანების საწინააღმდეგეთ. ასეთთ:

იადი სახაზინო კრედიტი, საგარეულო სამფლობელოთა (ფიდოკომისთა) გაუქმება და მეურნეთათვის გადაცემა, სახელმწიფო დაწვევა, წვილი-მოიჯარადრეთა დაცვის კანონები და სხვა.

ინდუსტრიის და სასოფლო მეურნეობის ნაყოფიერების ზრდასთან ერთად სახალხო მეურნეობას საშუალება ეძლევა საზოგადო ხარჯები ადვილათ აიტანოს და მათი ტვირთისგან შრომის შემოსავალი გაათავისუფლოს. ამის მიხედვით უნდა გათავისუფლდენ გადასახადებისგან შრომელი სოფლის მეურნეები, რომელთა შემოსავალი ქალაქის მუშის ქირას არ აღემატება. მხოლოდ ამის ზედმეტ შემოსავალზე უნდა დაწესდეს პროგრესიული გადასახადი (მიწის ბაჟი).

ბ)

სოფლის მუშათა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლათ წამოყენებულია მოთხოვნილება, რომ სოფლის მუშებს მიენიჭოს ისეთივე უფლებები, რითაც ქალაქის მუშები სარგებლობენ, მაგ. კოლექტიურ ხელშეკრულობის დადების უფლება, მათზე გავრცელდეს სოციალურ დაწვევის კანონები და სხვა.

კერძოთ «ყოველდღიური სამუშაო დღე, წლიურ-სამუშაო ნორმის თანახმათ გამომანგარიშებელი, არ უნდა აღემატებოდეს რვა საათს, ამ ფარგლებში შესაძლებელია კოლექტიურ ხელშეკრულობით ზაფხულისათვის უფრო ხანგრძლივი დღე დაწესდეს, ხოლო ზამთრისთვის უფრო ხანმოკლე...

«ზედმეტი სამუშაო დღე, და არაჩვეულებრივ შემთხვევებში კვირაობით მუშაობა ნებადართულია მხოლოდ განსაკუთრებულ პირობებში, როცა პირნახულის აკრფას ან შინაურ საქონელს საფრთხე მოელის. ზედმეტ საათებში ხელფასი უნდა იყოს 50 პროც. მეტი, ხოლო უქმე დღებში 100 პროც. მეტი.»

პარტია მოითხოვს მიწის მესაკუთრე მუშათა კერძო მეურნეობის დაცვას და მათთვის თვითმართველობათა ორგანოების მიერ ფართო დახმარების აღმოჩენას, როგორც მიწაზე მცირე საიჯარო ფასების დაწესებით, აგრეთვე თესლის მიწოდებით, სამუშაო საქონლის ხელსაყრელ პირობებში დათმობით.

პარტია განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს თვითმართველობათა მიწათმფლობელობის გაფართოებას მსხვილ მემამულეთაგან ჩამონაჭერ ადგილების გადაცემით, უკანონო წართმეულ მამულთა დაბრუნებით, კერძო ადგილმამულის ვაყიდვის დროს უპირატესობის მინიჭებით, რათა ის პირველ რიგში ადგილობრივმა თვითმართველობებმა შეიძინოს და სხვა.

გ)

სოციალისტურ წყობილებაში გადასვლა.

მსხვილი მიწათმფლობელობა შედეგია მტაცებლობისა, რომელსაც მთავრები, თავად-ზანაურობა, ეკლესია და კაპიტალისტები საუკუნოების განმავლობაში აწარმოებდნენ ხალხის საკუთრებისა და მის უფლებათა წინააღმდეგ. ბატონთა ნატაცები საკუთრება განვითარდა გლეხთა შრომით შექმნილ საკუთრების ხარჯზე.

ბრძოლაში, რასაც სოციალიზმი აწარმოებს სასოფლო მეურნეობასა და სოფლის მუშათა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლათ, ის ეჯახება მსხვილ მიწათმფლობელობის ზღუდეს. მან უნდა გაარღვიოს ეს ზღუდე. ხალხისთვის იმ მიწის დაბრუნება, რომელიც მას გაბატონებულმა კლასებმა საუკუნოების განმავლობაში მოსტაცეს—ის სოციალიზმის ამოცანა.

I. მსხვილ-ტყეთმფლობელობის სოციალიზაცია.

კერძო და საეკლესიო მსხვილი ტყეთმფლობელობა უნდა იქნეს ჩამორთმეული და სახელმწიფო ტყეებთან შეერთებული.

განსაზოგადოებრივებული ტყე უნდა იყოს დამუშავებულ-გამოყენებული არა კაპიტალისტურ მოგების მიზნით, არამედ როგორც საზოგადოებრივი კეთილდღეობისთვის მოსახმარი ტყეები. მისი დამუშავების და მოვლის მიზანი არის არა რაც შეიძლება მეტი მოგება, არამედ რაც შეიძლება მეტი სამსახური სახალხო მეურნეობისთვის. ამიტომ მისი მმართველი ორგანო ისე უნდა იქნეს შედგენილი, რომ ის სატყეო მეურნეობის ინტერესებს უთანხმებდეს საზოგადოების საერთო ინტერესებს, განსაკუთრებით საქონლის მოშენების ინტერესებს. ამ მიზნით მართველობის სათავეში როგორც ცენტრში, ისე ადგილობრივ უნდა იყვნენ სახელმწიფოს წარმომადგენლებთან ერთად ტყის მუშათა და მოხელეთა წარმომადგენელნი ერთის მხრით და გლეხთა წარმომადგენლები მეორე მხრით.

II. მსხვილ სასოფლო-სამეურნეო წარმოებათა სოციალიზაცია.

მსხვილი წარმოება, როგორც მატარებელი და გამოსავალი წერტილი ტენიკური წინსვლისა, აუცილებელია სოფლის მეურნეობისთვის.

მსხვილ წარმოებას შეუძლია სოფლის მეურნეობისთვის თანამედროვე მეცნიერების და ტენიკის ყველა მონაპოვართა საუკეთესოდ გამოყენება.

მისი მაგალითი გლეხებსაც უღვიძებს საწარმოო მეთოდების გაუმჯობესების სურვილს.

მაგრამ მსხვილ წარმოებას ამ დანიშნულების შესრულება მხოლოდ მაშინ შეუძლია, თუ მას კარგი მეურნენი განაგებენ. მემკვიდრეობით გადაცემა კი ვერ იძლევა საამისო გარანტიას. ამიტომ სახელმწიფო უნდა განაგებდეს მას საზოგადოებრივი ინტერესების მიხედვით.

მსხვილი მიწათმფლობელობის განსახელმწიფოებრივობას მოითხოვს კიდევ ერთი გარემოება. მცხოვრებთა რიცხვის, მიმოსვლის და ინდუსტრიის განვითარებასთან ერთად იზრდება მიწის რენტა. საზოგადოებრივი წინსვლის ამ ნაყოფს კერძო პირი არ უნდა ითვისებდეს.

ამიტომ სოციალ-დემოკრატია მოითხოვს:

1. მსხვილი მიწათმფლობელობის ჩამონაჭრები უნდა გადაეცეს კომუნებს.

იმ ადგილებში, სადაც მსხვილი მიწათმფლობელობა მეტად გავრცელებულია და მიწის სიციწროვე გლეხს რაციონალური მეურნეობის შემოღების საშუალებას არ აძლევს, უნდა გადაეცეს კომუნებს (გლეხებისთვის მოსახმარებლათ) მსხვილი მიწათმფლობელობის სხვა შესაფერი ნაწილებიც.

2. მსხვილ მიწათმფლობელთა ის ადგილ-მამული, რომელიც სულ ცოტა ერთი თაობის განმავლობაში წერილ ნაპრებთ საიჯაროთ იყო გაცემული, უნდა გადაეცეს საკუთრებათ კომუნებს და იმავე მოიჯარადრეთ (სოფლის მუშებს თუ გლეხებს) მემკვიდრეობით იჯარით დაეთმოს.

3. დანარჩენი ადგილ-მამული, რომელიც მსხვილ წარმოებას შეადგენს, უნდა დარჩეს საერთო საკუთრებათ და საზოგადო-სამეურნეო წესით იყოს მოვლილი.

სადაც და სანამ რაციონალური სოციალისტური წარმოების პირობები არ არსებობენ, იქ უნდა მიეცეს მსხვილი წარმოებანი კარგ მეურნეთ იჯარით. ესენი უნდა განაგებდნენ წარმოებას სახელმწიფო კონტროლის ქვეშ და კისრულობდნენ განსაკუთრებულ კულტურულ და ეკონომიურ ვალდებულებებს სახელმწიფოსა და გლეხობის მიმართ.

III. გლეხი სოციალისტურ საზოგადოებაში.

სოციალიზმი ებრძვის გაბატონებულ კლასთა დატაცების გზითა შეძენილ საკუთრებას და არა გლეხთა შრომით შეძენილ საკუთრებას. გაბატონებულ კლასთა დატაცებულ საკუთრების საზოგადოების ხელში გადასვლით საკუთრება კი არ შეირყევა, არამედ გამაგრდება.

გლეხი არსებობდა ფეოდალურ საზოგადოების წინეთაც, მან იცხოვრა ფეოდალურ საზოგადოებაში და ცხოვრობს კაპიტალისტურში. ის იცხოვრებს აგრეთვე სოციალისტურ საზოგადოებაში, როგორც თავისუფალი მფლობელი თავისი საცხოვრებელისა. მაგრამ როგორც ყველა უწინდელ საზოგადოებრივ წყობილებაში ხდებოდა, სოციალისტური წყობილება თავისებურ სახეს მისცემს გლეხური მიწათმფლობელობის როგორც უფლებრივ, ისე სამეურნეო არსებობის პირობებს.

1. დიდ ბანკთა, მსხვილი ინდუსტრიის და მსხვილი ვაჭრობის მთელი ხალხის საკუთრებათ გადაქცევა გათავისუფლებს გლეხს ფინანსური კაპიტალის სავანში (პროც.) კარნახისაგან, აგრეთვე კარტელთა ფასების კარნახის და კაპიტალისტური ვაჭრობის ექსპლოატაციისაგან.

კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ის ნაწილი, რომელიც მთელი საზოგადოების შრომის ნაყოფისაგან გლეხკაცობის ხელში გადადის, დამოკიდებულია ბაზარზე, ბრმა ეკონომიურ ძალთა თამაშზე. კაპიტალისტური წარმოების წესის ანარქიის გამო წარმოიშობა ხან შიმშივ აგრარული კრიზისის ხანა, ხან კი აგრარულ ნაწარმოებათ მეტის მეტი სიძვირის ხანა. სოციალისტურ წყობილებაში კი ერთის მხრივ საზოგადოება განაგებს იმ საწარმოვე დარგებს, რომელიც გლეხებს შრომის იარაღებს და მოხმარების საგნებს აწვდის, მეორე მხრივ ის თავის თავზე იღებს საგლეხო მეურნეობის ნაწარმოებათა გაყიდვა-გასაღებას. ამით საზოგადოება პოულობს ძალას, რომლითაც ის ინდუსტრიის და სასოფლო მეურნეობის თანაბარ განვითარებას უზრუნველყოფს და გლეხთა წილს საზოგადოების შრომის ნაყოფში შეგნებულათ მოაწესრიგებს.

2. კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ყოველთვის ბევრი მოიპოვება ისეთი პირი, რომელიც მზათაა მიწა მის ღირებულებაზე უფრო მაღალ ფასად იყიდოს, რომ როგორმე თავიდან აიცილოს კაპიტალისტურ წარმოებაში ჩაბმულ მუშის ყოველდღიური მერყევი ცხოვრება. მიწის ზედმეტი ფასი იწვევს ყოველთვის მიწის ზედმეტ დაგვიანებას საადგილმამულო ბანკებში დაგირავებით. ამ გზით ჰიპოტეკური (საადგილმამულო ბანკი) კაპიტალი ითვისებს გლეხის მეურნეობის რენტას, სარგებელს და ნამთვენს (პროც.), და გლეხს ამოცანათ უტოვებს, მიწიდან როგორმე თავისი შრომის ქირა მიიღოს.

საიპოტეკო კაპიტალის მიერ გლეხის გაყვლეფა, რომელიც ფულის კურსის დაცემამ დროებით გააქარწყლა, შეიძლება მხოლოდ დროებით იქმნეს შემსუბუქებელი და არა სამუდამოთ მომსპარი ყველა იმ ზომებით, რომელთა მიღება კაპიტალისტურ საზოგადოებას შეუძლია.

მხოლოდ ისეთ საზოგადოებაში, რომელიც უზრუნველყოფს ყველა მშრომელისთვის მკვიდრ ბინას, მკვიდრ სამუშაოს და მკვიდრ მკვლას მოხუცებულობის ქამს, არავინ მოისურვებს ადგილმამულში ზედმეტი ფასის გაღებას. ამიტომ მხოლოდ სოციალისტურ საზოგადოებაში ვაჭრება მიწის ზედმეტი ფასების მიზეზთან ერთად ის მიზნის, რომელიც იწვევს მშრომელთა ჰიპოტეკურ კაპიტალის მიერ გაყვლეფას. როცა მუშა გათავისუფლდება სამეურნელო კაპიტალის ყველფისაგან, მაშინ გათავისუფლდება სამუდამოთ გლეხიც საიპოტეკო კაპიტალის ყვლეფისაგან.

3. კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ადამიანთა აზროვნებასა და მოქმედებაში გაბატონებულია მოგების და შეძენის სული. მხოლოდ სოციალისტური საზოგადოება მის დაფუძნების განმავლობაში, თანდათან გაყვლინებს მშრომელთა მასას ამხანაგურ-კოლპერატული აზროვნებით და ამით შექმნის ფსიხოლოგიურ-წინასწარ პირობებს საგლეხო კოლპერატციის უარესად ასაღორძინებლათ. თავისი შემდეგი განვითარებით კოლპერატცია უფრო და უფრო მისცემს გლეხს საშუალებას ისარგებლოს მსხვილი წარმოების უპარატესობით და აგრეთვე გამოიყენოს თავის წარმოებაში თანამედროვე ტექნიკისა და მეცნიერების მონაპოვარი.

ნ. ი.—ლი.

ი ნ გ ლ ი ს ი ს მ უ შ ა თ ა მ ე მ რ ა ე ბ ი დ ა ნ .

(წერილი ლონდონიდან)

11 ოქტომბერს ქ. მარგეიტში გაიხსნა ინგლისის მუშათა პარტიის მე-26 მორიგი წლიური კონფერენცია. კონფერენციის დღის წესრიგში მეტათ მნიშვნელოვანი კითხვები იყო და მიტომ მას ყველა დიდი ინტერესით მოელოდა. წინასწარი მზადება ადგილობრივ ორგანიზაციებში დიდი იყო. განსაკუთრებით კომუნისტები იყვნენ ჩავარდნილი დიდ საგონებელში, არ იცოდნენ, თუ რა დამოკიდებულებას დაიკავენდა მათდამი მარგეიტის კონფერენცია. შარშან ლივერპულის კონფერენციაში მიიღო დადგენილება, რომლის ძალით კომუნისტი არ შეიძლება მიღებულ იქნას ან დარჩეს მუშათა პარტიის წევრთ. ამ ერთი წლის განმავლობაში ლივერპულის დადგენილება პარტიამ სისრულეში მოიყვანა და ზოგი ის უმნიშვნელო ადგილობრივი ორგანიზაციები, რომლებიც ამ დადგენილებას არ დაემორჩილენ, გარიცა კიდევაც თავის რიგებიდან. აი ამ გამორიცხულთა სასარგებლოთ დაიწყეს კომუნისტებმა ხმაურობა და მოუწოდეს დელეგატებს ლივერპულის დადგენილება უკუეგდათ. 1100 დელეგატთა შორის მხოლოდ ორი კომუნისტი (პოლიტი და კორნერი) აღმოჩნდა. ეს მძხდა მიტომ, რომ ლივერპულის დადგენილება არ იყო სავალდებულო ტრედუნიონებისათვის, რომელნიც ფედერატიულათ შედიან ლებტურ (მუშათა) პარტიაში.

კომუნისტები მოითხოვენ მუშათა პარტიიდან გარიცხულ ორგანიზაციების უკანვე შილებას და ამას ვითომ ასაბუთებდენ მუშათა მოძრაობის მთლიანობის ინტერესებით. ვგზეუტივის სახელით მათ შესაფერი პასუხი გასცა ლონდონის ორგანიზაციის წარმომადგენელმა მარისონმა, რომელმაც უსაყვედურა კომუნისტებს თაღლითობა და ორმაგი პოლიტიკა.—ისინი, ვინც თქვენ, ინგლისელ კომუნისტებს, მოსკოვიდან ინსტრუქციებს გიგზავნიან, არა თუ სხვა პოლიტიკურ პარტიებს არ აძლევენ კრიტიკის საშუალებას თავიანთ ქვეყანაში, არამედ თვით კომუნისტურ პარტიაში გაუმეფებით ტერორი ყოველნაირ თავისუფალ აზრის წინააღმდეგ, უთხრა მათ მარისონმა. თქვენ თქვენ წრეში არ ითმენთ აზრთა უბრალო სხვადასხვაობას, აქ კი გინდათ მუშათა პარტიაში შემოხვიდეთ რღვევის და დეზორგანიზაციის მიზნით. ნურას უკაცრავათ, თუ ამას ვერ დაგანებებთ და ამისათვის გარეთ მიგაბძანოთო.— კომუნისტების წინადადება უარყოფილ იქნა 3.414.000 ჰმით 209.000 ხმის წინააღმდეგ. მოსკოვმა წელს მარგეიტში განიცადა გაცილებით უფრო სასტიკი დამარცხება, ვიდრე შარშან ლივერპულში.

მეტათ საყურადღებო იყო სიტყვა კონფერენციის თავმჯდომარის რობერტ ვილიამსისა. ის ბოლშევიკების სტუმარი იყო ამ ზაფხულში და ორი თვეა რაც დაბრუნდი საბჭოთა რუსეთიდან. სხვათა შორის, ბოლშევიკების შესახებ მან შემდეგი განაცხადა: «ტომში გვიგზავნიან ჩვენ აქ ბრძანებებს და თავის მგობრებთან ერთათ ალბათ ფიქრობს, რომ ისინი ხელს უწყობენ ინგლისის მუშათა კლასის გათვითცნობიერებას. მაგრამ ეს, რასაკვირველია, ასე არ აოის. 1918-1920 წლებში ინგლისის მუშათა მოძრაობა პროტესტს აცხადებდა რუსეთის საქმეებში ინტერვენციის წინააღმდეგ. მაშინ ჩვენ ვამბობდით—«შორს ხელები რუსეთისაგან!» ეხლა კი, ჩვენის მხრივ, ჩვენ არ გვსურს და ვერ მოვითმენთ პოლიტიკური თუ ეკონომიური ხასიათის ინტერვენციას ინგლისის საქმეებში. ჩვენ ვამბობთ—შორს ხელები ინგლისის მუშათა მოძრაობისაგან! ვილიამსის ამ განცხადებას მთელი ყრილობა დიდის თანაგრძობით შეესბა.

კონფერენციამ წამოყენებულ იქნა აგრეთვე საკითხი მეორე და მესამე ინტერნაციონალის გაერთიანების შესახებ. ფენერ ბროკვიმ, დამოუკიდებელ პარტიის სახელით, კი-

დევ ამ წლის დასაწყისში დააყენა ეს საკითხი; ის მას იცავდა, როგორც მკითხველს იცის. მეორე ინტერნაციონალის ეგზეკუტივის კრებაზე ციურისში (აპრილი 1926). ენლა კი თვის ბროკვეი ამბობდა, სანამ მოსკოვი არ შესვლის ბრძოლის მეთოდებს, მანამ არავითარი იმედი არ არის გაერთიანებისა. ეს საკითხი დიდი უმრავლესობით მოხსნილ იქნა დღის წესრიგიდან.

კომუნისტები ძლიერ ცდილობდნენ მუშათა პარტიის მემარცხნე ელემენტები თავიანთ გარშემო შემოეკრებოდათ და პარტიის წინააღმდეგ აემხდრებოდათ. მაგრამ, როგორც ბორნემუტში, მარგეიტშიაც მათი იმედები სასტიკათ გაცრუვდათ. პოლიტიკა და პორნერს არავინ აყვია, კომუნისტები ძლიერ უკმაყოფილონი დარჩნენ ლანსბერითაც. როგორც ვიცით, ლანსბერი გასულ ზაფხულში რუსეთში იყო. უკან დაბრუნებისას კომუნისტებს მან გამოსათხოვარი წერილი დაუტოვა, სადაც ქებას ასხამდა და გაკვირვებას გამოსთქვამდა, რომ პოლონელები, ფინლიანდიელები და ბალტიის სახელმწიფოები საბჭოთა რუსეთს არ უერთდებიან და თავიანთ დამოუკიდებლობაზე ხელს არ იღებენ. მე რომ რუსეთის მოსახლერე ქვეყნის შვილი ვიყო, მანამ არ მოვიცანებდი, სანამ ჩემი სამშობლო რუსეთს არ შეუერთდებოდა. ლანსბერის ასეთ საოცარმა განცხადებამ მუშათა პარტიის წრეებში საერთო უკმაყოფილება გამოიწვია. ლანსბერი პირდაპირად აგრეთვე ბოლშევიკებს ინგლისში ჩასვლისას ყოველივე ღონეს ვიხმარ კომუნისტების დასახმარებლათო. აი ეს დაპირება ლანსბერიმ ვერ შეუსრულა ბოლშევიკებს მარგეიტში. ენლა კომუნისტები მას თავს ესხმიან, ჩვენ მხარი არ დავგიჭირებ და მუშათა პარტიიდგან ჩვენ გარიცხვის სასარგებლოთაც კი მიეცი ხმაო. ლანსბერი თავის ოსუნჯობით კრებებს ხშირად მხიარულ გუნებაზე აყენებს, პოლიტიკაში კი მას სერიოზული გავლენა და წონა არ აქვს.

კონფერენციის ერთი უმთავრეს საგანთაგანი იყო მიწის საკითხი. მომხსენებელ რამზეი მაკდონალდის აზრით, მიწის კულტურას არ ექცევა დღეს სათანადო ყურადღება ინგლისში. მიწა იძლევა გაცილებით ნაკლებს, ვიდრე შესაძლებელია მისგან აიღო. კაპიტალი არ მიდის სოფლის წარმოებაში. არ იძენენ გაუმჯობესებულ იარაღს; სოფელი მიტოვებული არის და მასზე არავინ ფიქრობს; ხელფასი მეტად მცირეა. სოფლის მოსახლეობა კლებულობს რიცხვით და გამძლეობით. ასეთ მდგომარეობას ბოლო უნდა მოეღოს. უნდა მოხდეს მიწის ნაციონალიზაცია, ხალხი თვითონ უნდა გახდეს მიწის პატრონი და შემდეგ სათანადო კულტურასაც შექმნისო. მომხსენებელი ხაზს უსვამდა მიწის საკითხში მოქნილი, ელასტიური ტაქტიკის საჭიროებას, სხვადასხვა რაიონების განსხვავებულ პირობებს სათანადო ანგარიში უნდა გაეწიოსო. კონფერენციამ მიიღო პროგრამით მიწის ნაციონალიზაცია. უნდა დაარსდეს სოფლათ მიწის კომიტეტი, რომლებიც თვალყურს ადევნებენ მიწის დამუშავების და განაწილების საკითხს. მიღებულ იქნა მიწის შეესყიდეთ ჩამორთმევის პრინციპი. დებატების დროს წამოყენებული იყო აგრეთვე მიწის უსასყიდლოთ კონფისკაცია, მაგრამ დიდი უმრავლესობით ის უარყოფილ იქნა, როგორც განუხორციელებელი ინგლისის დღევანდელ პირობებში. ამ ახალი პროგრამის მიღებით მუშათა პარტიას ეძლევა საუკეთესო საშუალება შესაფერი გავლენა მოიპოვოს სოფლათ და მით მიწის და ქარხნის მუშა ერთი მეორეს დაუკავშიროს.

განსაკუთრებული ყურადღება მარგეიტის კონფერენციამ მალაროთა ინდუსტრიის და მემალაროთა საკითხს ქონდა მიქცეული. ეგზეკუტივმა შეიტანა რეზოლიუცია, სადაც ნათქვამია, რომ მემალაროენი შესანიშნავი სიმტკიცით და თავდადებით უწყვენ წინააღმდეგობას მუშატროვნებს. კონფერენცია პროტესტს უცხადებს მთარობას, რომელიც დღეს მუშატროვნებს უჭერს მხარს და რომელმაც მათ სასარგებლოთ გაიყვანა რვა საათის სამუშაო დღის კანონი, რამაც ასე გამაძლევდა და გაახანგრძლივებდა დღევანდელი კონფლიქტი. კონფერენციის აზრით მალაროთა ინდუსტრიის პრობლემის მოგვარება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ მალაროთა ნაციონალიზაციის გზით და იმ სქემის მიღებით, რომელიც წარედგინა სამეფო კომისიის მემალაროთა ფედერაციის მიერ.

მაისის საყოველთაო გაფიცვის შემდეგ ტრედუნიონთა კავშირები საერთოთ დიდ გასაპირის განიცდიან. მარგეიტში გამოირკვა, რომ ამ გაფიცვის გამო 45.000 რკინის გზელხი დღესაც უმუშევარნი არიან, 200.000 კაცი კი მხოლოდ სამ დღეს მუშაობს კვირაში. ტრანსპორტის კავშირს 80.000 უმუშევარი წევრი ყავს, 100.000 კაცი მხოლოდ რამოდენიმე დღეს მუშაობს კვირაში. ტრედუნიონებს ეს ბრძოლა 6 მილიონ გირვანქა

სტერლინგზე მეტი დაუჯდათ და დიდათ დავალიანებულნიც არიან, ყველა ხელმძღვანელმა მალაროეთა დღევანდელ გასაქირს, ყველას სურს მათი დახმარება, მაგრამ, როცა ტრედუნიონების კასა დაცლილია, ეს დახმარება არც ისე ადვილი საქმეა. კონფერენციებზე წამოყენებულ იქნა მემლაროეთა დასახმარებლათ სპეციალური გადასახადის დაწესების და უცხოეთიდან შემოტანილ ქვა-ნახშირის გადმოტვირთვის და გადაზიდვის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხი. ამ კითხვების შესახებ კონფერენციას გადაწყვეტილება არ მიუღია: ეს არ შეადგენდა მის კომპეტენციას. ეს საკითხები თვით ტრედუნიონთა ორგანიზაციებმა უნდა გადაწყვიტონ. საამისოთ გენერალურმა საბჭომ კიდევაც მოიწვია ტრედუნიონთა აღმასრულებელი კომიტეტების სპეციალური კონფერენცია 3 ნოემბრისათვის.

ოქტომბრის პირველ რიცხვებში კონსერვატიული პარტიის კონფერენციამ სკარბოროში მიიღო დადგენილება, რომელიც მოსთხოვს მთავრობას ტრედუნიონთა უფლებათა შემზღვეველ კანონის გატარებას. მთავრობის თავმჯდომარეც შეპირდა ამას თავის პარტიას. ამ კითხვის შესახებ უკამათოთ და ერთხმით მიღებულ იქნა ევზეკუტივის რეზოლიუცია, სადაც ანათქვამია, რომ მთავრობის ყოველივე ცდა, შეკვეცოს ტრედუნიონების ლეგალური მოქმედება ეკონომიურ თუ პოლიტიკურ სფეროში და შესწავლის მათი უფლება შინაურ საქმეების მოვლათვის, იქნება უხეში კლასიური პოლიტიკა და ამავე დროს შელახვა იმ უფლებათა, რომელნიც ტრედუნიონებს დიდი ხანია ბრძოლით აქვთ მოპოებული, კონფერენცია აცხადებს, რომ მთავრობის ასეთ ცდას ინგლისის მუშათა კლასი მთელი თავის ძალღონით შეებრძოლება.

უკვე ექვსი თვეა, რაც სასტიკი ბრძოლა გრძელდება მალაროს მუშათა და მეპატრონეთა შორის. ოფიციალური გამოანგარიშებით დღემდის ინგლისს უკვე 500.000.000 გირვანქა სტერლინგზე მეტი ზარალი აქვს. ინგლისის მთელი მრეწველობა ნახშირის დიდ ნაკლებობას განიცდის: ჩერდება წარმოებისა მრავალი დარგი, უმუშევართა რიცხვი მატულობს, ცხოვრება თანდათან ძვირდება. ამ შვიდი უკანასკნელი თვის განმავლობაში სახელმწიფო ბიუჯეტს 96 მილიონი გირვანქა სტერლინგი დეფიციტი აქვს. მთელი ინგლისი დღეს დიდ ეკონომიურ-ფინანსიური კრიზისის წინაშე დგას; ამას გავლენა აქვს უცხოეთზე, საიდანაც უკვე მოისმის უკმაყოფილების ხმები.

ამ ხანგრძლივი ბრძოლის განმავლობაში, საზოგადოებრივი აზრი მალაროს მუშათა მხარეზე იყო და არის დღესაც. უეჭველია, ადგილი ჰქონდა მძიმე შეცდომებს მალაროს მუშათა ლიდერების მხრივ: მათ გაუშვეს ორი კარგი შემთხვევა, როცა შესაძლებელი იყო ბრძოლა მუშების სასარგებლოთ დამთავრებულიყო. მეორე მხრით მეპატრონენი მუდამ თავისას გაიძახოდენ და არ ყოფილა არც ერთი შემთხვევა, რომ მათ შეთანხმების სურვილი განეცხადებიათ. წავიდა ის დრო, როცა ინგლისის ბურჟუაზია კომპრომისებზე ადვილათ მიდიოდა და ზოგი შეძლებული ინგლისელი ფართო ქველმოქმედებას ეწეოდა. მაგრამ დღეს ინგლისის მუშათა კლასიც აღარ არის მორჩილი და ზომიერი, როგორც წინეთ იყო.

დღევანდელ ბრძოლის გაჭიანურების მიზეზათ ხშირათ კუკს სთვლიან. ეს არ არის სავსებით მართალი. თუმცა კუკი დაუღალავი მუშაკი და ენტუზიაზმის კაცია, მაგრამ მემლაროეთა ფედერაციის ევზეკუტივში ჰქუა ეკითხება უფრო ფედერაციის თავმჯდომარის სმიტს და ევზეკუტივის სხვა წევრებს, ვიდრე კუკს. კუკი კომუნისტიც არ არის. ის ყველაფერია: დღეს უპარტიო, ზვალ მოიკომუნისტებს, ხან მეფის გვარეულობის წევრთა ქებაშია, ხან აცხადებს—ჩვენდა საბედნიეროთ დღეს ბოლდვინი არის მთავრობის თავმჯდომარე, თორემ ინგლისში მალე რევოლიუცია მოხდებოდა და სხ. მუშების ერთმა ცნობილმა მოღვაწემ ასე დაანახათა კუკი: როცა კუკი აპირებს ლაპარაკს, არ იცის, რას იტყვის; როცა ის ლაპარაკობს, არ იცის, რას ამბობს და როცა ის ათავებს ლაპარაკს, არ იცის, რა სთქვამს. მალაროს მუშები შეურიგებელი არიან არა იმიტომ, თითქმის თვალ ახვეულნი მისდევდენ კუკს; იყო შემთხვევები, როცა მემლაროენი კუკის რჩევას არ ღებულობდენ და მასზე უფრო მემარცხნებოდენ. საერთოთ მემლაროენი ტრედუნიონთა შორის წინეთ მეტათ ზომიერათ ითვლებოდენ. დღეს კი მათი შეურიგებლობის და მემარცხნების მიზეზი უმთავრესათ მეპატრონეთა ჯიუტობა და შეურიგებლობაა. მეპატრონეებს არ აინტერესებს ნახშირის წარმოების გაუმჯობესება და მისი რეორგანიზაცია. ისინი მოწადინებული არიან ისარგებლონ შექმნილი მდგომარეობით და, რაც არ უნდა დაუჯდეთ, დაქსაქსონ და დაანგრეონ მემლა-

რწმუნა ფედერაცია როგორც მთლიანი ორგანიზაცია. ამ შეპატრონეთა ამ წადილს ებრძვიან თავგამოდებით მემალაროენი.

წარმოდგენილი გასაპირი განიცადეს მუშათა ოჯახებმა ამ ბრძოლის განმავლობაში და დღეს კიდევ მეტ გასაპირში არიან. შეპატრონენი ცდილობენ მემალაროეთა მოქანცვას და გაეჭანას მათი ოჯახების დამშვივით. საზოგადოებრივ აზრსაც ეს აღელვებს და ისიც მოითხოვს მთავრობის ჩარევას ამ კონფლიქტის მორიგებით დასამთავრებლათ. არ არის მართალი, ვითომც მემალაროეთა ფედერაცია მუდამ შეურიგებელი ყოფილიყო და შეთანხმების სურვილი არ გამოეჩინოს. თუ ბრძოლის პირველ ხანაში იყო რამოდენიმე შემთხვევა, როცა ფედერაციის ეკსტრემული შეთანხმებაზე გულწრფელად მიდიოდა, როგორც მაგალითათ: 1) ეკლესიების წარმომადგენლების შემორანდების მიღება, 2) განსახვდრულ პირობებში ხელფასის 10 პროცენტით დაკლებაზე დათანხმება, 3) აბიტრაჟზე დათანხმება. 4) ლორდ დერბის წინადადების მიღება, რომ მას მომრიგებელის როლი ეკისრა. მაგრამ მემალაროეთა მარცხების ყოველივე ცდას შეპატრონენი ყოველთვის ან უარით, ან სრული სიჩუმით უპასუხებდნენ. ასეთ პირობებში მხოლოდ მთავრობის ენერგიულ ჩარევას შეეძლო სასურველი შედეგი მოეტანა. მაგრამ თვით მთავრობაშიც არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა. მთავრობის ერთი ნაწილი კონფლიქტის მორიგებით გათავების მომხრეა. მეორე ნაწილი კი აშკარათ მხარს უჭერს შეპატრონეებს და მათთან ერთად მემალაროეთა სრულ დამარცხებას ეტრფის. მთავრობაში ხან ერთი და ხან მეორე მიმართულება იმარჯვებდა. ამით აიხსნება ის, რომ მთავრობა ხან უარს ამბობდა არა თუ ფედერაციის მიერ შემოტანილ მორიგების წინადადებებზე, არამედ ხშირად უკანვე მიქონდა მისგანვე შემოტანილი წინადადებები და უარს ამბობდა თავის დაპირებებზედაც. მთავრობა, მაგალითად, ორჯელ იყო შეპირებული, რომ ნახშირის კომისიის მოხსენებას გაიყვანდა, მაგრამ შემდეგ ორივეჯელ უარი სთქვა ამაზე, ავეისტოში ჩერჩილმა მთავრობის სახელით შემოიტანა მორიგების წინადადებები, მაგრამ შემდეგ ეს წინადადებები უკან იქნა წალეხული.

შეპატრონეებს მემალაროეთა დამარცხება დამშვივით სურთ. ვსთქვათ, რომ შეპატრონეებმა მიაღწიეს მიზანს და მემალაროენი საესებით დამარცხდნენ. ნიშნავს ეს ზავის დამყარებას? სრულიადაც არა. მემალაროენი ამ ეკონომიური ხასიათის ბრძოლას პოლიტიკურ ნიადაგზე გადაიტანენ, რასაც სულ ადვილათ შეიძლება მოყვეს შედეგათ არა მხოლოდ ნახშირის წარმოების რეორგანიზაცია და მისი სრული ნაციონალიზაცია. არამედ აგრეთვე ყველა სხვა მთავარ წარმოებათა სულ ახალ საფუძველზე მოწყობა. მაგრამ ჯერ კიდევ არაა დაკარგული იმედი, რომ კონფლიქტში მთავრობა ჩაერევა და ბრძოლა ასე თუ ისე მორიგებით დამთავრდება.

მოსკოვი ბევრნაირად შეეცადა ინგლისის მუშების დღევანდელი ბრძოლა პარტიულ მიზნებისათვის გამოყენებია. როცა საყოველთაო გაფიცვა გამოცხადდა აქ, მოსკოვის გაზეთები საესე იყო ფანტასტიური ცნობებით, ირწმუნებოდნენ, თითქოს ინგლისი გასაბჭოების გზას ადგა. თითქოს მოსკოვის გავლენით ჰომუნდარიყო საყოველთაო გაფიცვა და სხვა. მკითხველმა იცის, რომ გენერალურ საბჭოს სახელზე ლონდონში დიდ ძალი ფული გადმოიგზავნა. მაგრამ ეს ფული უკანვე დაუბრუნეს რუსებს: არც თქვენი ფული გვინდა და არც თქვენი ჩვენ საქმეებში ჩარევა. ბოლშევიკებმაც ფულები მემალაროებს მიართველეს. დღემდე 900.000 გირვანქა სტერლინგზე მეტი აქვით გაღებული. მათი ერთადერთი მიზანია გაუვირებელი და დამშვივლი ხალხი თავიანთ გავლენის ქვეშ დააყენონ და მით მემალაროეთა ფედერაცია სხვა ტრედუნიონებს ჩამოაცლიონ. მოსკოვის აქაური აგენტები—ინგლისელი კომუნისტები—მემალაროეთა შორის უკვე აგიტაციას ეწევიან: აი ჩვენმა მეგობრებმა, რუსებმა, ამდენი ფულები დაგაბარეხეს, ესა ჩვენც უნდა ვცეთ მათ სამაგიერო პატივი და ანგლო-რუსული მემალაროეთა კომიტეტი დავაარსოთ. ჯერ ამ აგიტაციას არავითარი ნაყოფი არ გამოუღია. მაგრამ რომც შესძლონ ეს, რომ დაარსონ ანგლო-რუსული მემალაროეთა კომიტეტი, ექვს გარეშეა, მოკლე ხანში ის ისევე უსახელოთ დაამთავრებს თავის არსებობას, როგორც ეს ამას წინათ პირველ ანგლო-რუსულ კომიტეტს მოუვიდა.

ბ რ ძ ე ლ ე ტ ე რ ნ ი ს მ ი დ ე წ ვ ა ნ ი .

(«მუშათა მთლიანი ფრონტის» გარშემო)

ის საჯვაროსნო ომი, რომელიც ოქტომბრის გმირებმა იმ თავითვე გამოუცხადეს ევროპის მუშათა ორგანიზაციებს და მათ ხელმძღვანელებს, გრძელდება. ვინ არ იცის, რომ ამ ომმა ვნება მოუტანა მხოლოდ შეკავშირებულ პროლეტარიატს, მრავალ ქვეყნებში დაქსაქსა და დაასუსტა მისი პოლიტიკური და პროფესიული ორგანიზაციები, ხოლო მხოლოდ ბურჟუაზია ხელს ითბობს მოსკოვის მიერ დათმებულ ცეცხლზე და ხშირათ კომინტერნის და პროფინტერნის მიერ გაცვალული გზით ამზობს და სრესს დემოკრატებს და მის წინგრეებზე ამყარებს მუსოლინების და პროტაქციის სისხლიან დიქტატურას, რომლის პირველი და მთავარი მსხვერპლი თვით მუშათა კლასია. თვით ბოლშევიკებს კი ამ დამრღვევმა კამპანიამ არაფერი შესძინა გარდა მოსკოვის პრესტიჟის დაცემისა და სახელის გატეხისა ევროპის შეგნებულ მშრომელთა თვალში. და აი, მოიგონეს ახალი ფანდი, წამოაყენეს მთლიანი ფრონტის ლოზუნგი, რომელსაც უნდა გაებრიყვებია გულუბრყვილონი, პროფინტერნის ირგვლივ შემოეკრიბა ევროპის მუშათა ორგანიზაციებს ჩამოშორებული მასები. არ დარჩენილა ევროპაში არც ერთი პროფესიული და პოლიტიკური მუშათა ორგანიზაცია, ადგილობრივი თუ საერთაშორისო გაერთიანება, რომ კომუნისტებს, მოსკოვის კარნახით, საერთო ფრონტის გამართვის წინადადება არ მიეცათ. მაგრამ, საბოლოოთ, ყველგან და ყველასაგან ერთი და იგივე პასუხი მიიღეს: არავითარი ერთობა მუშათა კლასის გამთიშველებთან და მაშინ, როდესაც ევროპის დიდ სახელმწიფოებმა ასე თუ ისე იცნეს და ფორმალურად მაინც დაიხლოვეს საბჭოთა ხელისუფლებას, არც ერთი მუშათა გაერთიანება არ სცნობს და არ იკარებს პროფინტერნს!

დღემდე მხოლოდ ინგლისის მუშები წარმოადგენდნენ გამონაკლისს. მხოლოდ ისინი გამოდიოდნენ ყველგან პროფინტერნის ვეჭილად. უწევდნენ მათ პროტექციას. პოლიტიკურმა და ეკონომიურმა კრიზისმა, უმაგალითო უმუშევრობამ, ერთის მხრით, ხოლო რუსეთის პირობების უცოდინარობამ მეორეთი, — შეუქმნა ინგლისის მუშათა მასებს ის აზრი, თითქოს მათთვის ხელსაყრელი ყოფილიყოს რუსეთთან დაახლოვება, ამ დაახლოვებაში ისინი ეძებენ დღევანდელი კრიზისის თუ სრულ ლიკვიდაციას არა, შენელებას მაინც. ამ მდგომარეობას მალე აუღეს ალღო საბჭოთა აგენტებმა და ინგლისის მუშების ნაწილის სულისკვეთების გასაღვივებლათ არ ზოგავდნენ არც სიტყვას, არც ოქროს.

შედევრი—ცნობილი პერსონის დელეგაციის მოგზაურობა რუსეთში, რუსულ-ინგლისური მუშათა კომიტეტი და კამპანია ამსტერდამის და რუს პროფესიონების გაერთიანების სასარგებლოთ. იყო მომენტები, როდესაც ყველა, მუშათა საქმისადმი გულშემატკივარი გრძნობდა ერთგვარ შიშს: ვაი თუ გულუბრყვილობის და უცოდინარობის წყალობით ინგლისის მუშათა მოძრაობა გახდეს პროვოკაციის იარაღთ ბოლშევიკების ხელში.

ესლა ეს შიში გაქარწყლდა უკვე, როგორც შარშანდელი თოვლი. ინგლისელი მუშები გამოერყვიენ, გონს მოვიდნენ და მათ ამ გამოფხიზლებაში უმთავრესი როლი ითამაშა მექაღარაეთა გაფიცვამ: გაფიცვა, რომელიცაც ბოლშევიკები დიდ იმედებს ამყარებდნენ, რომელსაც ისინი ასე გულუხვით ეხმარებოდნენ მატერიალურად, განდა მათ საწინააღმდეგე იარაღად. გაფიცვის მსვლელობაში და თვით რუსულ-ინგლისური კომიტეტის მუშაობის დროს კომუნისტებმა ცხვირის ქურქი მოიხადეს და თავისი მგლური მტაცებლური კბილები გამოიჩინეს. გულუბრყვილო ინგლისელებისთვისაც კი ნათელი შეიქნა თუ რისთვის სუბროდათ ბოლშევიკებს საერთო ფრონტი: ერთობისათვის თუ გათიშვისა და საკუთარი პეგომონის განმტკიცებისათვის.

კომუნისტებმა სცადეს თავიანთი სურვილი ეკარნახებიათ ინგლისელებისათვის და ეს ისე აშკარათ და მოუხერხავათ, რომ თვალი აუწილეს ინგლისელებს, ხოლო როდესაც თავისი ვერ გაიტანეს, მოჰყვეს ინგლისის მუშათა ხელმძღვანელების ლანძღვა-გინებას.

ასე ტლანქმა ჩარევამ სხვის საქმეებში აავსო ინგლისელების მოთმინების ფილა. ტრამსკის ცნობილ ლანძღვა-გინების წერილს ინგლისელებმა უპასუხეს თავშეკავებული მრისხანებით, გაკვირვება გამოსთქვეს სტუმარ-მოყვარეობით ასე ბოროტათ

გამოყენების გამო და აგრძობიეს პროფინტერნს რომ არავის მისცემენ თავიანთ ნაქმეებში ჩარევის ნებას.

10 სექტემბერს ლონდონში ორმა დიდმა ორგანიზაციამ იქონია მსჯელობა გაერთიანებულ ფრონტის შესახებ და ორთავემ მიიღო პროფინტერნისათვის პირდაპირ გამანადგურებელი დადგენილება.

ინგლისის ტრედიუნიონების კონგრესმა ბორნემუტში დიდი ხმის უმრავლესობით უარყო მოკომუნისტო ნაწილის მიერ შემოტანილი შესწორება. ამ შესწორების ძალით აღმ. კომიტეტს ევალებოდა ახლო მომავალში ისეთი კონფერენციის მოწვევა, რომელსაც უნდა დასწრებოდენ ამსტერდამისა და პროფინტერნის წარმომადგენლები ერთიანი ფრონტის საკითხის გასაშუქებლად.

საინტერესოა რომ ამ შესწორების წინააღმდეგ გამოვიდა ცნობილი პერსელის დელეგაციის გავლენიანი წევრი და რუსეთში ნაპურმარილევი ბრომლეი. აი რა სთქვა ბრომლეიმ: «ჩვენ პირველ ყოვლისა პატივისცემით უნდა ვეპყრობოდეთ იმ გაერთიანებას (იგულისხმება ამსტერდამი), რომელსაც ჩვენ ვეკუთვნით; მას კი არ სურს ქონდეს რაიმე საერთო პროფინტერნთან, რადგან ეს უკანასკნელი თიშავს და ქსაქსავს მუშათა მოძრაობას, შეაქვს მასში განხეთქილება. ის დაინტერესებულია არა ნამდვილი გაერთიანებით, არამედ ცდილობს განამტკიცოს «საკუთარი ჰეგემონია—უკარნახოს სხვას თავისი დიქტატურა» და სხვა...

თვით პერსელმაც მიიღო მონაწილეობა ამ კამათში. მისი აზრით ასეთი კონფერენცია არა თუ არ მოიტანდა არავითარ სარგებლობას, არამედ, წინააღმდეგ, ათი წლით უკან დასწევდა მუშათა ერთიანობის საქმეს. მან გამოსთქვა აშკარა სურვილი პროფინტერნის და კომინტერნის ლიკვიდაციის მოხდენისა, რითაც ცივი წყალი გადაასხა თავის მოსკოველ მეგობრებს.

კიდევ უფრო მაგარი და გარკვეული პასუხი მიიღეს რუსეთის მემალაროებმა ამავე დარგის საერთაშორისო გაერთიანებისაგან.

რუსეთის მემალაროეთა კავშირს დიდი ხანია სურს შევიდეს წევრად საერთაშორისო მემალაროეთა გაერთიანებაში, სადაც ეთი ინგლისელ მემალაროეთა საშუალებით აღძრეს შუამდგომლობა. სხვათა შორის რუსეთის დახმარება მემალაროეთა გაფიცვის დროს იწვევს უთანხმოებას იმავე დარგის სხვა ქვეყნების მუშებში, რადგან, იღებენ რა დახმარებას რუსეთის კავშირებიდან, ინგლისელები თვით ამ ფაქტით წინდაწინ ვალდებული ხდებიან დაუპირონ გაერთიანებაში მათ მილებას მხარიო—ამბობენ ესენი.

მემალაროეთა ინტერნაციონალმა მიმართა რუსეთის მემალაროებს წერილი-ანკეტიით, რომლის ამა თუ იმ პასუხზედაც დამოკიდებული იყო ამ უკანასკნელის მიღება საერთაშორისო გაერთიანებაში. რუსეთს ამ წერილზე ჯერაც პასუხი არ გაუცია, რასაც პირველ ყოვლისა ხაზი გაუსვა კონგრესმა. შემდეგ ამისა მან მისცა წინადადება რუსეთის მემალაროეთა კავშირს: არის თუ არა ის მზათ დაუყონებლივ შესწყვიტოს ის ცილისწამებისა და ლანძღვა-გინების კამპანია, რომელსაც ის აწარმოებს საწვარ-გარეთელ მუშათა ორგანიზაციების წინააღმდეგ და დაუყონებლივ გამოვიდეს პროფინტერნიდან.

ამასთან ერთათ რეზოლიუცია ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ გაერთიანებაში მიიღებიან მხოლოდ ისეთი მუშათა ორგანიზაციები, რომლებიც შედიან ამსტერდამის გაერთიანებაში და რომ ერთსა და იმავე დროს ორ გაერთიანებაში ყოფნა მას დაუწყებლათ მიანია.

ამ ორ დადგენილებას აღარ ესაქიროება ახსნა-განმარტება. ეს მოწმობს, რომ ევროპის მუშათა მასების უკიდურესი ელემენტებიც საკმაოდ ერკვევიან საქმის ნამდვილ ვითარებაში, გაიგეს კომუნისტური მახინციების აზრი და მათ «კეთილ განზრახვებს» კბილები გაუზინჯეს. საშიშია ის მანამ, სანამ არ იცი მისი თვისება.

ევროპის მუშების მოსკოვის მზრუნველობის ქვეშ დაყენება, დემოკრატიზმის მტკიცე ტრადიციების უარყოფა იმავე მუშების მიერ და ბოლშევიკური უტოპიის გზით სიარული—აი რა უნდა მოსკოვს. მაგრამ ინგლისის მუშები არ არიან იმდენად გამოუცდელნი, რომ ანკესზე წამოეგონ და «დამეგობრების» ლოზუნგი უკრიტიკოდ

მიიღონ. ინგლისელ მემდარაობის-საქმეში ჩარევის ცდამ და ტომსკის უტაქტო
ლებმა კიდევ უფრო ნათელ-ყვეს საქმე.

თუ დღემდე ვერაპის მუშების მცირე ნაწილი ჩუმი სიმპატიით ეპყრობოდა მო-
სკოეს, დღეს ეს სიმპატი ალარა, რადგან რუსულმა კომუნისტებმა თვითონ ამხილა თა-
ვისი ანტისოციალისტური ბუნება. მით უკეთესი.

გაერთიანებული ფრანკის საკითხი რაც დრო გადის მით უფრო სწორად მის-
დევს ლოლიკურ ხაზს, თავის ბუნებრივ ჩარჩოში დგება. კომუნისტების და მათი ნების
შემყურე მუშები თანდათან უბრუნდებიან საკუთარ კერას, თავს იყრიან ამსტერდამის
გაერთიანებაში. შორს აღარაა ის დრო, როდესაც მუშათა გაერთიანებული ოჯახის
გარეთ მხოლოდ რუსეთის დესპოტია დარჩება.

მუშათა ფრანკის გაერთიანება აინტერესებს ქართველ ჩეკისტებსაც, რომელ-
თაც წარმოუდგენიათ, რომ მაუზერებით შევლენ მუშათა ოჯახში და ჰეგემონის ად-
გილს დაიკავენ. მართლაც, რომელი ჰეგემარტი მუშა შეითვისებს და დაინდობს ამ
მუშათა კლასის უზურპატორებს და დემოკრატიის ჯალათებს. აბა ვინ, რომელი ქვე-
ყნის მუშა იყოლიებს საერთო ოჯახში მათ, რომელთაც საკუთარი ქვეყნის დამოკრა-
ტიის დაწმობით თავი ისახელეს?

მ. აბღ—ი.

P. S. წერილი მზათ იყო როდესაც ტელეგრაფმა მოიტანა საბჭოთა პროფე-
სიონალ. კავშირის ახალი დამარცხების ამბავი. ფოსტის მუშათა ინტერნაციონალმა,
რომელსაც ამ ქამათ პარიზში აქვს ყრილობა—ვერ სცნო მიზანშეწონილათ რუსეთის
კავშირის თავის გაერთიანებაში ჩარიცხვა და გადასდო ეს საკითხი შემდეგი ყრილობ-
ისათვის, რომელიც 1928 წ. შესდგება.

ანალოგიური დადგენილება მიიღო შვეციის მუშათა ეროვნულმა გაერთიანე-
ბამ, რომელმაც სავესებით გაიზიარა ამსტერდამის მიერ გადადგმული ნაბიჯები ამ სა-
კითხში.

8 ოქტომბერს დეიტროიტში (ამერიკა) ამერიკული შრომის ფედერაციის კონ-
ფერენციაზე, სხვათა შორის, ინგლისელი დელეგატების მიერ გამოითქვა სურვილი რუ-
სეთის კავშირების საერთაშორისო მუშათა გაერთიანებაში მიღების შესახებ. რაზედაც
ფედერაციის თავმჯდომარემ, გრინმა, უპასუხა რომ «ამერიკელები მზათ არიან ითა-
ნამშრომლონ ყველა იმ მუშათა ორგანიზაციებთან, რომლებიც მუშათა მოძრაობის
უმთავრეს პრინციპებში მაინც ეთანხმებიან მათ. მაგრამ ლაპარაკი კი არ შეიძლება
რუსეთის კავშირებთან თანამშრომლობის შესახებ მანამ, სანამ ისინი არიან იარალი
საბჭოთა მთავრობის ხელში. მით უმეტეს რომ ისინი არც მალავენ, რომ მათ სურსთ
დაწალთ მუშათა მოძრაობა ამერიკაში».

ამ პასუხებიდგან მკითხველი დაინახავს, რომ მუშათა ერთიანობა უკვე ფაქტი
ხდება და რომ მხოლოდ ჩეკა და მის ტერორის ქვეშ მყოფი მუშები რჩებიან ამ გაერ-
თიანების გარეშე.

მ. აბღ—ი.

მ ვ რ ე პ ა შ ი.

შვეციის სოც.-დემოკრატიის საარჩევნო გამარჯვება. 19 სექტემ-
ბერს შვეციაში მოხდა ლანდსტინგების ე. ი. პროვინციულ დელეგატების არჩევნები.
ამ არჩევნების მნიშვნელობა მით უფრო დიდია, რომ პროვინციულ დელეგატების
ერთ-ერთ უფლებას შეადგენს შვეციის სენატის წევრების არჩევა. ხმების დათვლა ხდე-
ბა ძველი სისტემით, რის გამოც საბოლოო შედეგები მხოლოდ 14 ოქტომბერს გამო-
ირკვა. შედეგებმა ჩვენი ძმური პარტიის ყოველივე მოლოდინს გადააჭარბა. შვეციის
სოც.-დემოკრატია მოიგო 174 ათასი ახალი ხმა და 76 ახალი მანდატი, რაც შეძლების
მისცემს მას 9 ახალი სენატორი ჰყავდეს. ამგვარად პარტიას, რომელსაც მთავარ საკა-
ნონმდებლო ორგანოში (რიკსტაგში) უმნიშვნელოვანესი შედარებითი უმრავლესობა
ჰყავს, ეყოლება სენატში 71 წარმომადგენელი 150 სენატორზე. ჩვენ მოვიყვანთ აქ ცნო-
ბებს სოც.-დემოკრატიულ და კომუნისტურ პარტიების მიერ მიღებულ ხმათა რაოდენ-
ობის შესახებ: სოც.-დემოკრატია მოიგო 1922 წელთან შედარებით 173,909 ხმა (მი-

ილო სულ 461,028 ხმა) და 76 მანდატი (ს.-დ. მანდატთა საერთო რიცხვი 444-ს უდრის). კომუნისტებმა დაჰკარგეს 1912 ხმა (მიიღეს სულ 37,094 ხმა) და 18 მანდატი, დარჩა სულ 14. თითქმის ყველა პარტიამ კომუნისტების გამოკლებით მიიღეს მეტი რიცხვი ხმებისა. ვინემ წინა არჩევნებში. მაგრამ სოც.-დემოკრატიის წინსვლა ისე ძლიერია, რომ მან ყველა სხვა პარტიებს გადააჭარბა და მხოლოდ მას ხედა ახალი მანდატები. არჩევნების საერთო ტენდენცია შვეციის სოც.-დემოკრატიულ პარტიის გენერალურ მდივნის გუსტაჟ მედერის შეფასებით შემდეგნაირია: კონსერვატორებმა დიდი ხნით უნდა აიღონ ხელი თავის ოქნებაზე, რომ გლენთა პარტიასთან ერთად აბსოლუტური უმრავლესობის შედეგნას შესძლებენ. გრძელდება დასუსტება ბურჟუაზიის მარცხენა ფრთის, რასაც მოწმობს ყველა არჩევნები 1919 წლიდან მოკიდებული. კომუნისტები სრული განადგურების გზაზე არიან, სოც.-დემოკრატიის წრდა შეუჩერებელია, რომ ის ღირსეულად დაფასდეს, საჭიროა გაეითვალისწინოთ, რომ ამ არჩევნებში პროლეტარიატის პარტიის წინააღმდეგ გაერთიანებულად დაირაზმა ყველა ბურჟუაზიული პარტიები.

მკითხველმა იცის, რომ ამ რამოდენიმე წლის წინ და ბურჟუაზიულმა პარტიებმა მგმა იცხენ ბურჟუაზიული ლიდერების ხელმძღვანელობით გადაადგდეს სოც.-დემოკრატიული მთავრობა შვეციაში. ის დღეს ოპოზიციაშია და არც ცდილობს დაუბრუნდეს აჰქამად ხელისუფლებას. მაგრამ ეს არჩევნები, თუმცა მათ წმიდა პოლიტიკური ხასიათი არ ჰქონიათ, საგულისხმიერო გაფრთხილებაა ბურჟუაზიის მარცხენა ფრთისათვის. თუ მან ვანაგრძო ანტი-პროლეტარული პოლიტიკა, მისი საბოლოო დაუძლურება მხოლოდ დროის საკითხი იქნება.

კომუნალური არჩევნები ბელგიაში. ვეროპის კაპიტალისტურმა— და მსთან ერთად, რა თქმა უნდა, კომუნისტურ პრესამაც—ბელგიაში 10 ოქტომბერს მომხდარი კომუნალური (ადგილობრივ თვითმართველობათა) არჩევნების შედეგები წარმოადგინეს, როგორც ბელგიის მუშათა პარტიის დამარცხება. ამიტომ ჩვენ ვვინდა ვადაცნოთ მკითხველს ამ არჩევნების ნამდვილი შედეგები და მნიშვნელობა. მომეტებულიად ბელგიის სოციალისტურ და კომუნისტურ პარტიათა შედარებითი მნიშვნელობის გათვალისწინებით.

ამ არჩევნების სწორად გათვალისწინებისათვის საჭიროა მოვიგონოთ, რომ სოციალისტური პარტია კარგა ხანია მონაწილეობს ბურჟუაზიულ პარტიებთან ერთად კოალიციურ მთავრობაში, და ეს მშრომელი მასების უდიდესი გაუიერების ხანაში, რაიც გამოწვეულია ფრანკის დაღეობით, ცხოვრების გაუიერებით და საერთო ეკონომ. კრიზისით. სწორად ამ კრიტიკულმა მოგომარებამ აიძულა ის ეკისრა მთავრობაში მონაწილეობის პასუხისმგებლობა, რათა პირდაპირი გავლენა ჰქონოდა ქვეყნის ეკონომიურ მდგომარეობის საერთო გაჯანსაღების და კერძოდ ფინანსიური რეფორმის გატარების საქმეში. მაგრამ მეორე მხრით მოსალოდნელი იყო, რომ ფინანსიურ-ეკონ. კრიზისით გამოწვეული ხალხის უკმაყოფილება მანედაც გავრცელდებოდა. ეს კარგად ესმოდა მოსკოვს და მისი ბელგიელი აგენტები არ ზოგავდენ არც ფულს და არც ენერჯიას ბელგიის მუშათა პარტიის წინააღმდეგ აღვირ-წახსნილი დემოკრატიის საწარმოებლად. ამას თან დაუმატეთ, რომ, მიუხედავად მთავრობაში ერთად მონაწილეობისა, ყველა ბურჟუაზიული პარტიები საარჩევნო კომპანიაში გაერთიანდა მუშათა პარტიის წინააღმდეგ.

ამ პირობებში სწორედ საკვირველია, რომ ბელგიის მუშათა პარტიამ კომუნალურ არჩევნებში არამც თუ შეინარჩუნა ძველი მდგომარეობა, არამედ გაძლიერდა კიდევ, როგორც ამრჩევლების, ისე მიღებული მანდატების მიხედვით. 10 ოქტომბრის არჩევნებს უნდა გავახსლებოთ სამეფოს 2.264 კომუნა. ამათგან პარტიას ჰყავდა წარმომადგენლები 806 კომუნაში, ხოლო უმრავლესობა—213-ში—სულ 2.969 კომუნალური ხმოსანი. უკანასკნელმა საარჩევნო ბრძოლამ შემატა მას დაახლოებით 300 ხმოსანი. მართალია 10 ოქტომბერს მან დაჰკარგა უმრავლესობა 24 კომუნაში, მაგრამ სამაგიეროდ მოიპოვა 30 სხვაში. ყველა საარჩევნო ოლქებში მან მოიგო ახალი მანდატები; ზოგიერთი, როგორცაა მაგალითად აგრერიული ნიკელი. მათ მოიგეს 41 მანდატი, ანტვერპენისაში—19. ქ. ბრიუსელში, მიუხედავად კომუნისტების მიერ სამი მანდატის მოგებისა, მუშათა პარტიას ემატება 28.6 პროცენტი ხმებისა 1922 წლის არჩევნებთან

შედარებით: 1921 წ.—83.805 და 1926 წ.—108.228. საერთოთ 1921 წელთან შედარებით პარტიამ მოიგო 62.000 ხმა.

ბევრი თვით ბელგიელი სოციალისტი ფიქრობდა, რომ ამ არჩევნებში მემარჯვენე მოწინააღმდეგეებზე უფრო საშიში იქნებოდნენ კომუნისტები. მაგრამ ამო ვერ მიაღწიეს მიზანს, თუ სახში არ მივიღებთ, რომ ზოგან მუშათა პარტიამ ამ არჩევნულთა ნაწილი გამოისთიშეს და ამით ბურჟუაზიულ პარტიებს შეუწყვეს ხელი. ისინი იბრძოდნენ მხოლოდ 64 უმნიშვნელოვანეს კომუნსაში. ამთავად 48-ში ვერც ერთი მანდატი ვერ მიიპოვეს, მთელს სამეფოში კი ხვდათ მხოლოდ 26 ხმოსანი!

ზოგიერთ რაიონებში, მაგალითად განტში, მათ სოციალისტურ სიას ჩამოაშორეს რამდენიმე ათასი ამრჩეველი ამით ხელი შეუშალეს მუშათა პარტიის გამარჯვებას. სხვაგან კიდევ, მათის წყალობით, უმრავლესობა კომუნალურ საბჭოში სოსიალისტების მაგიერათ რეაქციონერებს ხვდათ, საკუთრივ კომუნისტებს კი არავითარი სარგებლობა არ უნახავთ.

საერთოთ კი მთელს სახელმწიფოში კომუნისტებმა იკემეს დამარცხება მით უფრო საგრძნობი, რამდენათაც დიდი იყო მათი პრეტენზიები.

რეაქციონერები და კომუნისტები სცილობდნენ დაამტკიცონ ბელგიის მუშათა პარტიის «ჩამოქვეითება» და ამ მიზნით 10 ოქტომბრის არჩევნების შედეგებს დადრებენ უკანასკნელ პოლიტიკურ არჩევნების (1925 წლისას) ციფრებს. ეს შედარება კი შეუძლებელია ორი მოსახრებით: 1) ერთია საპარლამენტო, პოლიტიკური არჩევნები, საცა ერთმანეთს უპირისპირდება უპირველესათ იდეები და პოლიტიკური პროგრამები. მეორე—კომუნალური, ადგილობრივი არჩევნები, საცა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს პიროვნებათა საკითხი და კუთხური ინტერესები. 2) მეორე და მთავარი გარემოება—უკანასკნელ კომუნალურ არჩევნებში პირველად იღებდნენ მონაწილეობას ამრჩეველი—ქალები, რომლებიც კათოლიკურ ბელგიაში მომეტებულათ კონსერვატიულ სამღვდლოების გავლენის ქვეშ იმყოფებიან. აი ამიტომ შეუძლებელია ამ ორი არჩევნების ერთმანეთისთვის დაპირდაპირება.

საერთოთ, კომუნალური არჩევნები არამც თუ სოციალისტის უკანდანვეს არ აღნიშნავს, არამედ მოწმობს, რომ თვით უშუალოდ პირაბებშიაც კი, მუშათა პარტიის გავლენა და ზრდა არ ფერხდება.

საქართველს ხდ.-დემ. ბიურღს ორგანო ბრძოლის რედაქციას.

ბატონო რედაქტორო,

თანახმად საფრანგეთში მომქმედ კანონებისა (იხ. 1881 წლ. 29 ივლისის კანონი მუხლი 13, შესწორებული 1919 წლ. 29 სექტემბრის კანონით) უმორჩილესად გთხოვთ თქვენი ორგანო «ბრძოლის» უმასლობლელეს (მე-15) ნომერში, იმევე გვსრდნე სადაც ჩემი საწინააღმდეგო პროტესტი დაიბეჭდა, მოათავსოთ შემდეგი ჩემი პასუხი:

საქართვე. სოც.-დემ. პარტიის ოდენკურის ორგანიზაცია ბრალსა მდებს, რომ ბოროტათ მოვიზმარე ლეგაციის სახელი და ამასთან დაკავშირებით აღშფოთებას და პროტესტს აცხადებს ბუხანსონის პროცესში ჩემი გამაჰსელის გამო.

საპროტესტო წერილი ისე მრუდეთ არის შედგენილი, რომ საქმიდან შორს მდგომი მკითხველი, განსაკუთრებით საქართველოში, საქმის ვითარებას ვერ მიხვდება და იმას გაიგებს თითქოს მე ცუდი საქციელი ჩამდინოს, რის გამოც პროტესტს აცხადებენ. მხოლოთ ამ გარემოებას ვუწვევ ანგარიშს, რომ, ჭეშმარიტების აღსადგენათ, პასუხს ვწერ.

ბუხანსონის პროცესში ჩემი მონაწილეობა შემდეგ ფორმაში გამოიხატა: წარსულ თებერვლის დამლევს ოდენკურში მოხდა უბედური შემთხვევა: ქართველები ერთმანეთს დაერივნენ და სამი დღის (26, 27, 28 თებერ.) ბრძოლის შემდეგ ორი მკვდარი და თუთმებრიოდე კაცი დაჰრილი აღმოჩნდა. ორშაბათს, ამა წლის პირველ მარტს, ლეგაციაში მივედი 16 საათზე პირადი ჩემი საქმის გამო. მაშინ პირველად გავიგე მომდარი უბედურება. ჩვენი პატივცემული ელჩის დაკინებული თხოვნით და ჩემი სურვილის წინააღმდეგ მე იძულებული შევიქენ იმავე საღამოს გაგმზავრებულ ვიყავ ოდენკურში. იქ გამოირკვა რომ ადგილობრივ ადმინისტრაციას შემცდარი ცნობა მიუღია და უმაღლეს ინსტანციისთვის გადაუტია: თითქოს საფრანგეთში შემოიხიზნულ ქარ-

საქართველოს
საზოგადოებრივი
საბჭოთაო
საბჭოთაო
საბჭოთაო

თულ სოც.-დემოკრ. მთავრობას ეროვნული პარტიები არ სცნობენ და ამ ნიშნულზე, აქ, ოდნეკურში, ნაციონალისტები და სოც.-დემ. ერთმანეთს ხოცავენ. მე მოვალეთ ჩავსთვალე ჩემი თავი ეს ყალბი ინფორმაცია გამეფანტა და ამ მიზნით შესაფერი განმარტება მივეცი სუპრეფექტს და რესპუბლიკის პროკურორს.

სინდისიერება მოითხოვს აღიაროთ რომ მე მაშინათვე მიემართე სოც.-დემოკრ. პარტ. ოდნეკურის ორგანიზაციის მეთაურებს და ვაცნობე ჩემი შეხედულება პროცესსზე; მომხდარ უბედურების უშუალო მიზეზათ პოლიტიკური საფუძველი არ ქონია და ამიტომ ხელოვნურათ ამ საქმეს პოლიტიკურ ხასიათს ნუ მიეცემთ თქო.

პარტიაში დაბრუნებულმა საელჩოს ანგარიში ჩავაბარე და ამით საელჩოსთან ჩემი თანამშრომლობა ამოიწურა. ამის შემდეგ მე მოქმედების სრული თავისუფლება მქონდა.

სამ ივლისს უწყება მომივიდა: პროკურორი ბენანსონში მოწმეთ მიბარებდა ექვსი ივლისისათვის. სასამართლოს თავმჯდომარის შეკითხვაზე თუ რა პროფესიონის ვარ და რა დამოკიდებულებაში ვარ ლეგაციასთან, განვაცხადე: ვარ ქურნალისტი, ლეგაციამ გამგზავნა ოდნეკურში სპეციალური მონდობილობით, მაგრამ არავითარი მედმივი თანამშრომლობა ჩემსა და საელჩოს შუა არ არსებობს. ჩვენი, ასეთი განცხადება თან არ გამეკეთებინოს, რა იყო მიკერძოებით თვით ჩვენებაში? ჩემი ჩვენების კანვა ეს იყო: მე უბედურ შემთხვევას არ დავსწრები ვარ და ამიტომ მკვლელობის ფაქტზე ვერაფერს ვიტყვი. გამოძიებიდან კი გამოვარკვიე რომ პარასკევს, 26 თებერვალს, დაწყებულ ჩხუბს არ ქონდა პოლიტიკური ხასიათი. მომყოლე ორი დღის მოვლენები კი იყო შედეგი 26 თებერვლის უფნებელი ინციდენტისა. თვით საქმეზე ამ მოკლე განცხადების შემდეგ, პროკურორის წინადადებით მე შემთხვევა მომეცა პროცესის მინდინარობაში, მთელი ნახევარი საათი, საქართველოს ისტორიიდან ერთი ნამდვილი ლექცია წამეკითხა ნადიკ მსაჯულთა და სასამართლოს წინაშე, სადაც უდიდესი ადგილი ეჭირა ქართველი ერის მთლიანობას დამპყრობელთა წინააღმდეგ ბრძოლაში. მე საშუალება მომეცა აგრეთვე იურიდიულათ განმეფანტა ჩვენი საელჩოს უფლებები და საფრანგეთის მთავრობის ჩვენი საკითხისადმი დამოკიდებულების ხასიათი. ყველაფერი ეს იმის დასამტკიცებლათ, რომ ქართველი ერთ პოლიტიკურათ მთლიანია, ურყევად და შეერთებულათ იბრძვის მტრის წინააღმდეგ და თუ საფრანგეთის ხელისუფლება და ფრანგული საზოგადოებრივი აზრი ამ უბრალო ფაქტის მიხედვით იფიქრებდა, რომ ჩვენ შორის შიგნით პოლიტიკური განხეთქილებაა და ჩვენს ლეგალურ მთავრობას არ ვსცნობთ, ეს შემცდარი აზრი იქნებოდა. რაც შეეხება საკითხის პოლიტიკურ მხარეს—ნადიკ მსაჯულთა კრებულმა სასამართლოს პალატამ, პროკურორმა, ვეკილებმა და უამრავ დამსწრე ფრანგულ საზოგადოებამ ჩემი შეხედულება გაიზიარეს. ამ რიგათ ქართული პოლიტიკის თვალსაზრისით მე პროცესი მოვიგე და ნახვა მხრივ კი მე ამ საკითხს არ დავუინტერესებია.

რაც შეეხება პროცესტში მოყვანილ ჩემი პიროვნული შეურაცხყოფისათვის მოდიქრებულ ფრანგებს. მე იმათ უპასუხობ ვსტოვებ, რადგან ეს საწყენათ არ მრჩება: ან როგორ ვიწყინო რამე ისეთი პროცესტისა, რომელიც გამოტანილია დაინტერესებულ და გაბრაზებულ პირთა მიერ.

მიიღეთ კეთილი სურვილები.

პარიზი: 20. 9. 26.

პატივისცემით კლემ კლაზიძე.

« ბ რ ძ ო ლ ა »-ზე ხ ე ლ ი ხ მ ო წ ე რ ა

მიიღება შემდეგი მისამართით: M-r Kokaia, 13 Rue Médéah. Paris, 14e.

ქურნალი ღირს გაგზავნით:

საფრანგეთში: 3 თვით—9 ფრანკი, 6 თვით—18 ფრ., წლით—36 ფრ.

დანარჩენ ქვეყნებში: 3 თვით—10 ფრანგ. ფრ., 6 თვით—20 ფრ., ერთი წლით—40 ფრ.

Rédaction et Administration:

M-r. D. Charachidzé.

Le Gérant: G. - A. Bernard.

8. Cité Rondelet, Montrouge (Seine)

Imprimerie A. Lejeune, 95, Grande Rue. Arpajon (S. et. O.)